

coupé. Filza 8° 610

DE

HYPOSTATICA DVARVM IN CHRISTO naturarum vnione & eius effectis, placida & Christiana disceptatio Theodori Bezæ, Geneuensis Ecclesiæ Ministri,

CVM D. IOHANNE PAPPO, Argentinensis Ecclesiæ Doctore.

GENEVÆ.

APVD EVSTATHIVM VIGNON.

M. D. LXXIX.

DE HYPOSTATICA DVARVM IN CHRISTO naturarum vnione, & eius effectis placida & Christiana, cum D. IOHANNE PAPPO, Argentinensis Ecclesiæ Doctore,

THEODORI BEZÆ, Geneuensis Ecclesiæ Ministri disceptatio.

EDIDERVNT amici quidam mei ante quinquennium, nomine meo, de industria, Hebraica forma in Nathanaelem Nesekiũ demutato, excerptas à quibusdam meis auditoribus duas Homilias, quas in hac schola paulò ante sacram synaxin habueram, vt doctrinam tum de hypostatica vnione, tum de sacramẽtali corporis & sanguinis Christi præsentia, quæ perpetuò in his & aliis plu-

rimis Ecclesiis sonuit, aduersus contrarias sententias tuerer. Eas verò quũ tanto pòst tempore visum fuerit D. Ioanni Pappo Argentinensi Theologo refutare, eáq. refutatio inter studiosorum manus verserur, puto veritatem ipsam à me postulare vt illius responsiones studiosiùs expendam, & ecquid contra nostram sententiam valerent, exponã. Id autem eò libentiùs facio, quòd hæc disputandi ratio, qua singula argumẽta discutiũtur & breuiter ac perspicuè singulis respondetur, multò mihi videatur ad eruendam veritatem accõmodatior quàm si quis perpetua oratione, tũ aliena recitans, tum sua proponens, vtatur. Testis est verò mihi Deus, nihil esse mihi aliud propositũ, quàm vt veritatem tum in hoc argumento tum in cæteris magis ac magis, fauẽte Deo, intelligam, & intellectam pro viribus asseram. Vter autem in errore versetur, penes legitimam Ecclesiæ synodum iudicium esto.

Summa eorum quæ Beza de Cœna Domini disseruit 7 & 9 April. Anno 1574.

Primum Argumentum Bezæ.

CHRISTVS non dicitur persona respectu vtriusq. naturæ, sed tantùm respectu naturæ diuinæ. Causa est quia si natura humana esset persona per se, Christus composit⁹ esset ex duabus personis. Natura igitur humana nihil aliud est, quàm natura, quæ sustẽtatur à deitate assumẽte, & persona Christi ante incarnationem fuit talis, qualis nunc est.

Responsio Pappi.

FALSVM, erroneum, impium & blasphemum hoc esse facilè demõstrari potest. Primùm enim id conuincitur ex ipsius D. Bezæ verbis, vbi vnionem hypostaticam sic definit, vt sit ex qua resultat vnica hypostasis, vt ex anima & corpore persona hominis. Si igitur ex vnione personali duarum naturarum in Christo resultat vnica hypostasis, necesse est ante illam vnionem Christum alio modo, nempe solius deitatis ratione, personam fuisse. Iam verò postquàm humanam naturam assumpsit, longè aliter, nempe quia diuina & humana natura, id est, creator & crea-

tura in vnitate ὑποστάσεως vniti sunt, personam dicendum esse. Deinde si Christus solius deitatis ratione persona dicitur, sequitur humanitatem Christi aut esse accidens huius personæ, aut certè extra eam per se subsistere, quorũ illud aliqua ex parte Marcionis de fictitio Christi corpore: hoc verò Nestorij de naturarum in persona Christi separatione deliriũ redolet, vt interim taceam quòd in Deum non cadit accidẽs & reliqua absurda quę ex necessitate inde sequuntur. Iam verò nihil ad rẽ pertinet quod inquit: Si Christus nõ solius deitatis sed etiam humanitatis assumptæ ratione persona dicitur, fore vt humanitas per se personã constituat. Non enim id inde sequitur: & nostri nõ docent humanitatem per se & separatim existere & personam dici, sed humanitatem in ipsam deitatis substantiam ita esse assumptam, vt Deus & homo vna sint facti persona. Porrò nihil etiã nobis obstat, quòd dicitur Christi deitatem ante incarnationem, vel assumptã humanam naturam fuisse personam, videlicet secundam in S. Trinitate hypostasin. Nemo enim est qui hoc neget. Ve-

rumtamen hoc quoque verum esse cō-tendimus, quòd Christus iam post incarnationem alia ratione persona dicitur. Nam quũ ante illa persona esset tãtùm Deus, iam certissimũ est Christum Deum & hominẽ esse in vnitate personæ, in quo certè omnis nostra salus vertitur.

Apologia Bezæ.

HIC cogor ego, Pappe, in ipso limine modestiam & meliorẽ quoque in meis citandis fidem desiderare. Conuitia omitto, quæ tibi Deus condonet. De re ipsa agamus. Sic agis aduersũ me quasi in Christi persona humanitatem excludam. Id quo iure facias ex meis verbis æquum est vt iudicium fiat. Mea verò verba hæc sũt. *Dicamus vbi agitur de Christo quid vocemus personã, an illud quod veluti compositum est ex deitate assumente & carne assumpta, ita vt si liceat nobis Christũ in frusta secare pars illius personæ sit deitas, & pars altera humanitas? Nequaquam. Nec enim Christus vocatur persona* PROPRIE *humanitatis respectu, sed diuinæ tantùm, quanquam non ab humanitate separatæ.* Et mox. *Verbum est simul natura & persona: humanitas autem*

nõ est aliud quàm natura quæ (vt loquuntur in scholis) personatur & sustentatur in deitate assumente, vt non duo sint Christi, sed vnicus Deus simul & homo, ex quo sibi naturam assumptam vniuit. Itaque dupliciter calumniaris, quum dicis negare me Christũ dici personã vtriusq; naturæ respectu. Nec enim qui sic loquitur, negat Christũ dici personã vtriusq. naturæ, sed singularũ naturarum tanquã partium respectu: quemadmodum hominem quempiam minimè nego dici animæ & corporis respectu, etiam si negem hominem esse vel animæ vel corporis seorsim habita ratione. Sed hoc interest in hac similitudine, quòd homo, neque quod ad animam, neque quod ad corpus sigillatim attinet, est persona: Christus verò solius deitatis respectu propriè persona est. Propriè inquam, Pappe, quam voculam quum omitteres, certè calumniam calumnia cumulasti. Nam ea propriè dicitur hypostasis, quæ seipsa subsistit: quod dicere de humanitate, neque assumẽda, neque iam assumpta potes, quin totidem personas quot naturas cum Nestorio, aut conflatitiam tertiam aliquam hypostasin

postasin ex duabus hypostasibus cum Eutichete constituas : atque adeo quin velis τὸν λόγον aut ante assumptam humanitatem non integram personam fuisse, aut in ipsam triadem hypostasin quartam inducere. Superest ergo vt humanitas dicatur & sit ita pars compositi, vt tamen sit persona impropriè, nempe non seipsa subsistẽs, sed ad verbi hypostasin reducta, quæ, vt rectè ait Damascenus, facta etiam est ipsi hypostasis, cuius verba postea recitabo. Rectè igitur aiunt scholastici duas quidem esse in Christo naturas, sed ab vna earum nempe à verbo sumi hypostaseos nomen & rationem, non autẽ ab altera, puta humanitate: & Christũ, secundum quod Deus est, personam esse, sed vt hominem, nequaquam personam dici debere. Nec aliter accipiendus est idem Damascenus, Christi σύνθετον ὑπόστασιν appellans, qua de re sic rectè eiusdẽ scholiastes, *Quum dicit confitendum esse filium Dei incarnatum secundum compositionem, & in ipso duas naturas inter se vnitas in vna composita hypostasi, Compositionis vox nõ habet vulgatam & tritam acceptionem, vt sit alicu-*

ius totius ex ſuis partibus conſtitutio. Nec enim in Chriſto fuit eiuſmodi compaginatio ex diuinitate & humanitate, quum illæ duæ naturæ minimè ſint ipſius Chriſti partes. Non enim poteſt ſimpliciſsima diuinitas cum alio quopiam ſubire compoſitionem & conſtitutionem, quoniam id ſummæ ſimplicitatis rationi derogaret. Sed paulò differentem à priore rationem habet hæc compoſitio, deſignans duarum naturarum in vna hypoſtaſi ſimpliciſsima vnionem, citra totius conſtitutionem ex partibus. Hæc autem vnio quum noſtræ mentis captum longè excedat, non niſi domeſticis & ex noſtra fragilitate petitis rerũ nominibus veluti quibuſdam adminiculis inſinuari nobis poteſt. Idcirco nuncupatione compoſitionis plerunque exprimitur, & per totius ex duabus diuerſæ naturæ partibus conſtitutionem tanquam proportionale quiddam declaratur, quum Catholica piè confiteatur Eccleſia, quòd ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Hinc igitur colligi poteſt quo iure me vt mihi ipſi repugnantem accuſes, & modò vt Marcionitam reprehendas, quaſi humanitatem Chriſti velim eſſe accidens, modò vt Neſtorianum

num, quasi humanitatem à deitate seiungam. Ratio verò quam attuli, cur Christus PROPRIE solius deitatis respectu, ipsam quoque videlicet humanitatem sustentantis, hypostasis dicatur, etsi D. Pappo videatur ad rem non facere, est tamen sic apposita vt nihil aptius dici potuisse contendam. Sic enim ad verbum Damascenus hac ipsa de re differens. *Απαρχὴν naturæ nostræ Deus verbum assumpsit, non quæ per se anteà subsisteret & indiuiduum esset, ac ita posteà sit in ipso assumpto, sed quæ in ipsius hypostasi subsisteret. Nam ipsa hypostasis Dei verbi, facta est carni hypostasis.* Quis enim non videt si humanitas ante assumptionem fuit hypostasis, necessariò sequi Christi hypostasin ex duabus hypostasibus esse conflatam, quæ si integræ post assumptam manserint, Nestorianismus necessariò consequetur: sin verò humanitatem desiisse personam esse dicamus, tunc sanè vnione personali non assumptam, sed absumptam fuisse carnem dicendũ erit. Quòd si denique ex vtraque vnam tertiam factam esse dicamus, tum sanè vitare Eutychetis blasphemiam non poterimus. In

his si tu mihi assentiris, immeritò me reprehendisti: sin minus, tu videris quomodo contraria possis confirmare. Et ex his quoque liquet iniuriam mihi abs te factam, quum mihi tribueres quod mihi nunquam in mentem venit, quòd videlicet dixerim talem ante incarnationem, qualis nunc est, fuisse.

Secũdum Argumentum Bezæ.

OMNIPRESENTIA & omnipotẽtia sunt proprietates Diuinitatis: Si ergo communicatæ sunt Christo, sequitur error Patripassianonum, videlicet vt tota Trinitas sit incarnata.

Responsio Pappi.

VERVM est, sunt hæc propria totius Trinitatis: sed tamen alia est omnipotẽtia gignẽs, alia genita, alia procedens ab vtraque, id est, alia Patris, alia Filij, alia S. Sancti. Considerãtur .n. hęc quasi πρὸς ἕν: siquidẽ Deus Pater in Trinitate est quasi principiũ & origo reliquarum personarum. Dicimus autem non aliam omnipotentiam, quàm filij Dei Christo homini communicatam esse, in cuius videlicet subsistentia ipsa huma-

humanitas ſubſiſtat. Nam omnipotentia Filij Dei nihil aliud eſt, quàm ipſe Dei filius, in cuius perſonæ vnitatem humana natura aſſumpta eſt.

Apologia Bezæ.

RVRSVM in te meliorem fidem in citandis meis, & non immeritò fortaſſe ſcientiæ quoque pluſculum deſydero. Nec enim ego vnquam ſcripſi deitatis proprietates nõ fuiſſe Chriſto communicatas, ſed aduerſùs Brentium & Iacobum Andream, & alios eiuſdẽ dogmatis aſſertores, negaui fuiſſe in Chriſti carnem effuſas, quoniam hæc effuſio hypoſtaticæ vnioni ex diametro repugnat, nedum vt per eam ſit definienda. Iſta verò quantum inter ſe differant, res ipſa demonſtrat. Itaque te vehementer rogo, vt quum noſtra voles reprehendere, attentiùs illa conſideres, ne ipſe tibi monſtra confingere videaris. Quòd ſi ad vnionem naturarum ſignificandam tibi viſum eſt poſt alios aliquot Patres vti communicationis voce, rectiùs tamẽ dixiſſes carni Chriſti, quàm Chriſto communicatas. Ad rem autem ipſam quod atti-

net, ſic ego ſũ & in his homiliis & iampridem aduerſus illos argumentatus, non ſimpliciter, vt tu es arbitratus, ſed ex illorum hypotheſi. Si (vt illos ſcripſiſſe mox oſtendam) Verbum factum eſſe carnem, ſiue hypoſtaticè vnitũ eſſe carni, id vnum declarat, quòd Verbum ſecundum οὐσίαν quidem non aliter ſit in illa carne, quàm in re qualibet, ſed in carnem illam aſſumptam omnes ſuas proprietates effuderit (quas ipſi poſteà definiunt Omnipotentia, Omnipræſentia, Omniſcientia &c.) tum cõſequi totã triadem fuiſſe incarnatam; id eſt, in hanc carnem effuſam, quòd iſtæ proprietates non ſint Verbi propriæ, ſed ipſius abſolutè cõſideratæ deitatis. Tu verò quid reſpondes? *Sunt omnes hæ proprietates* (inquis) *totius Trinitatis, ſed tamen alia eſt omnipotentia gignens, alia genita; alia procedens ab vtraque, id eſt, alia Patris; alia Filij; alia S. Sancti. Dicimus autem non aliam omnipotentiam quàm Filij Dei Chriſto homini communicatam.* Sed audi, Pappe, in qua tandem ſchola didiciſti plures eſſe omnipotentias? Nam ſi hoc verum eſt, plures quoque erunt eſſentiæ,

ac proinde plures Dij, alius videlicet cuius erit essentia gignens aliã essentiã, alter genitus, alia videlicet genita essẽtia, tertius denique ab vtroq. procedens alia essentia ab vtroq. procedẽte. Atqui istis notionib⁹ Gignẽtis, Geniti & Procedẽtis hactenus credidi nõ ipsam essẽtiam distingui, sed hypostases cõstitui. Concedo igitur & essentiam & eius attributa, quum ab essentia non re, sed ratione tantùm differant, per se quidẽ absolutè, ad personas verò quod attinet in patre quidem ἀνάρχως καὶ ἀναιτίως, in filio autem & Sp. Sancto αἰτιάτως & relatè (idque realiter vt ipsæ personæ reipsa inter se distinguantur) considerari. Sed habere aliquid à seipso & habere rẽ eandẽ ab alio, nõ facit vt res ipsa quę habetur sit alia & alia, verũ illius rei possessores ipsos inter se habẽdi modo distinguit. Notiones igitur personales tres numero Gignere, Gigni, Procedere, personas totidẽ numero reipsa distinctas constituunt, ac proinde rectè dicitur, Alia est persona patris, persona videlicet gignens: alia filius, persona genita: alia S. Sanctus, persona ab vtroque procedens, ὑπάρξεως videlicet τρόπῳ,

non autem eſſentia. Hæc enim eſſentia tota eſt in ſingulis, quanuis non eodem ſubſiſtẽdi modo: ac proinde neq; aliam gignit, neq; aliam emittit, quoniam ita totidem dij, quot eſſentiæ euaderẽt: ſed perſona perſonã, puta pater filiũ gignit eſſentiæ ſuæ toti⁹ per modũ generationis communicatæ, & tertia eiuſdẽ eſſẽtiæ perſona per modũ proceſſionis conſtituitur. Idẽ de eſſentialibus ipſius deitatis attributis ſtatuendũ eſt, ac proinde ſicut vnus eſt Deus, vna eademq. eſſentia, ita vnicũ eſſe eâdẽ illa vnica omnipotentia omnipotẽtem, ſicut ait Athanaſius, quanuis tres ſint perſonæ eadem illa vnica eſſentia & iiſdẽ illis eſſentialibus proprietatibus prȩditæ. Neque verò hinc ſequitur Patrem quoque & Sp. Sanctum fuiſſe incarnatos, ſi eadẽ & vnica eſt trium perſonarum eſſentia & omnipotentia. Nam lõgè aliud eſt dicere eandem eſſentiam ac omnipotentiam fuiſſe incarnatas (quod verum eſt quũ vnica & ſingularis ſit hæc eſſentia & omnipotentia) quàm eandem perſonam, quod falſum eſt, quum alia ſit perſona Filius, quàm Pater aut S. Sanctus: ac proinde eadem quidem illa vnica

eſſen-

essentia & omnipotentia sit incarnata at non in tribus illis personis, sed in solius Filij persona. De his si sic iudicas, nimis certè impropriè & inusitatè aliã esse gignentem, aliam esse genitam, aliam procedentem omnipotentiam dixisti, pro eo quòd dicendum fuit, vnã quidem & eandem esse trium personarum omnipotentiam: sed quæ modò sicut in Patre, modò sicut in Filio, modò sicut in S. Sancto, propter diuersas personales rationes consideretur. Hoc igitur demus te scripsisse: dico tamen ex Brentij & aliorũ hypothesi, qui hypostaticam vnionem sola proprietatũ omnium in carnem assumptam effusione definiunt, consequi quod illis obieci, nempe sic tres personas incarnatas videri: quoniam videlicet ipsam essentiam Dei (siue Deum secundum ὀσίαν) excepta illa effusione omniũ proprietatum, non aliam esse in Christo, quàm in re qualibet disertè scribunt. Etenim si hoc verum est, & ex ὀσίας cõmunicatione dependet ista proprietatum effusio, quum tota ὀσία in illa carne sic esse statuatur vt vbique est: sit autem ὅλως tota vbique, tota etiam ὅλως proprie-

tates effundendo ſeipſam totam incarnarit.

Tertium Argumentum Bezæ.

IACOBVS Andreas in theſibus dicit: Inhabitionem Filij Dei in Chriſto homine non aliter conſiderandam eſſe, quàm in aliis rebus: ſed differre tantùm ſecundum magis & minus, quia in reliquas res Deitas effūdat aliquas proprietates, in Chriſtum verò omnes, id quod falſum eſt. Sequeretur enim inde Deitatē omnibus rebus, & ipſis quoq. dæmonibus perſonaliter vnitam eſſe.

Reſponſio Pappi.

IACOBVS Andreas pro ſe reſpondebit. Scimus autem ipſum non ire inficias alia ratione Deitatem communicari rebus omnibus quas creauit, redemit & huc vſque ſuſtentat, & alia ratione homini Chriſto, cui perſonaliter vnita eſt. Neque ſcripſit aut dixit vnquam, vt opinor, hos duos modos communicationis, tantùm ſecundum magis & minus differre: ſed libenter fatebitur illos differre toto genere, & plus etiam quàm genere.

Apologia

Apologia Bezæ.

RVRSVM in meo recitando argumento vel tu aliquid hîc omiſiſti vel certè qui tuas reſponſiones deſcripſerunt. Addidi enim prætermiſſū abs te epithetum ESSENTIALEM in quo tota vis argumenti poſita eſt. An autē ea in re fecerim Brentio & Iacobo Andreæ iniuriam, age ex ipſorummet verbis à me toties prolatis diiudicetur.

Ex iſto Euangeliſtæ dicto, Verbum caro factum eſt, quod de Chriſto dicitur non de Petro, diſcrimen Chriſti & Petri in eo ſtatuendum eſt, quòd filius Dei etſi ſua eſſentia implet Petrum ſicut & hominem Chriſtum, non tamen cōmunicat Petro omnes ſuas proprietates, ſed tantùm nonnullas. *Brentius fol. 40. Recognitionis, & deinceps.*

Diſcrimē inter Chriſtū & alios homines non conſtat propriè in habitatione filij Dei in filio hominis, ſed communicatione proprietatū quibus filius hominis ab inhabitante filio Dei ornatur, vt humana natura ſit receptaculum auguſtiſſimum omnium celeſtiū & diuinorū beneficiorum. Hæc igitur Brentius, Andreas verò ſic ſcribit. Non eſt imaginanda aut fingenda alia Dei in *Pag. 63.*

In disputatione de maiestate hominis Christi thesi 20. Christo, quàm in creaturis reliquis omnib⁹, quoad οὐσίαν, diuinitatis præſentia: quæ vt in creaturis ἐνεργείᾳ diſcernitur, quòd alia in aliis agat & operetur: ita in Chriſtum tota effunditur, vt iam extra ipſum nihil, ſed in homine & per hominem Chriſtum omnia in omnibus operetur.

Thesi 21. Atque hæc eſt communicatio plenitudinis omnis deitatis, de qua loquitur Apoſtolus Coloſſ.1.

Apologia ad theses Ingolstadianas pag. 19. Apoſtolus per formam Dei, ſecundū quam Chriſtus dicitur æqualis Deo, intellexit dona in ipſam carnem aſſumptam realiter effuſa.

Pag. 24. Res omnes à Deo ſubſiſtentialiter ſuſtentantur.

Pag. 25. Homo Chriſtus dicitur Deus, non quia Deus ſit in ipſo (q in omnib. creaturis eſt, non modò natura, ſed etiā ſecundū ſubſiſtentias) ſed quia in aſſumptione carnis dedit huic homini omnē poteſtatem in cælo, & in terra & communicauit ei omnia dona, &c.

Ibidem. Diuinitas hominis Chriſti non eſt illa οὐσιώδης, & æterna cum Patre & ſācto Spiritu eſſentia communis, ſed cōmunicata à ſecunda hypoſtaſi. Et vt

vno verbo dicam, quum hominem esse Deum dicimus, nihil aliud intelligimus, quàm quòd homo ad dextram Dei sedeat. Nam carnem assumere in Deum, nihil aliud est quàm omnẽ suam plenitudinem ei communicare.

Inter inhabitionem Dei in sanctis, & in Christo hoc vnum est discrimen, quòd sanctis distribuat sua dona dimẽsa, Christo autem immensa. Pag. 37.

Christus homo hoc habet commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus persònaliter fuit vnitus. Pag. 38.

At cõtrà Lutherus in quadã concione. Quòd Chrstus in forma Dei fuisse prædicatur, certè diuinitatẽ indicat, itẽ quòd se exinaniuisse dicitur: porrò inanitio & serui forma, quid aliud quàm humanitatem testantur?

Hæc igitur illi, quibus vides eos apertè ista testari Deitatis Christi sine formæ Dei appellatione non ipsum λόγον, sed eius donorum effusionem in carnem assumptam significari, quod merè Nestorianum est.

Deum non aliter esse in Christo, quàm in omnibus creaturis, quod & ipsum est Nestorianum.

Deum eſſe in omnibus creaturis etiã ſecundum ſubſiſtentias, quod eſt merum Manicheorum delirium, & cum illis ſuperioribus eſt prorſus ἀσύςατον.

Perſonalem vnionem Dei & hominis in Chriſto eſſe cõmunem omnibus ſanctis: & hoc VNVM eſſe diſcrimen inhabitationis Dei in ſanctis, quòd ſanctis diſtribuat ſua dona dimenſa, Chriſto autem immenſa.

An nõ hoc eſt verò, Pappe, dicere perſonalẽ vnionẽ Deitatis τȣ͂ λόγȣ in Chriſto differre ab inhabitatione Dei in ſãctis (quam iſti quoque perſonalem vnionem eſſe volunt) non κατὰ γένος ſed κατὰ πλέον? Si hæc fortè tam monſtroſa & in Eccleſia Dei intolerabilia probas, quo te loco haberi decet? Sin verò damnas (quod te, re tota diligentius expenſa, facturum ſpero) vide, quæſo, cuius cauſæ & quorum hominum patrocinium ſuſceperis.

Sed & aliud habeo quod in hac tua reſponſione deſiderem. Scis enim verbum communicationis in hoc argumẽto ambiguum eſſe, vtpote, quod ad vnionis cõſequentia effecta referri poti⁹ poſſit, quàm ad ipſam vnionẽ quum hic

agamus

agamus de ipſa τοῦ λόγου vnione hypoſtatica cum carne. Vocabulum autem vnionis etſi Iacobus Andreas non dubitat vſurpare de Dei in ſanctis, imò in rebus omnibus inhabitatione differẽs, vt paulò antè citaui, mallẽ tamẽ te illã ipſam vocem vnionis vſurpare. Deinde quale etiam iſtud eſt? Deitatem cõmunicari reb⁹ omnibus? Deitatem res omnes creaſſe & redemiſſe? Nam ego quidem iſta portenta nunquam adhuc audieram, quamuis omnia in Deo eſſe, viuere & moueri, ipſi quoq; prophani vates viderint, atque adeo omnia Iouis eſſe plena dixerint. Iſtud verò *Deum huc vſque res omnes ſuſtentare* ſi tu accipis vt de virtute illa rerum omnium vt creatrice, ita quoq; conſeruatrice, concedo. Sin verò cum Iacobo Andrea ſubſiſtentialiter, id eſt, hypoſtaticè res omnes à Deo ſuſtentari vis, mox à te ipſo & tuo Andrea diſſẽtis, quum Chriſto poſtea vni perſonalem vnionẽ, & id quidem rectè & orthodoxè, vendicas.

Quartum Argumentum Bezæ.

PROPRIETATES Dei ſũt propria quarto modo. Ergo non poſſũt communicari alicui creaturę: alioquin

non essent proprię, sed communes, & Deus spoliaretur sua gloria.

Responsio Pappi.

NEGO consequentiam: Siquidem illę proprietates humanitati Christi communicari dicuntur non eodem modo quo ipsi diuinitati, sed aliter. Nã quũ diuinitas eas habeat per naturam, humanitas earum particeps est per gratiam, quo modo etiam ipsa filij Dei essentia communicatur.

Apologia Bezæ

AGNOSCO Iacobi Andreæ strophiam, qui hæc Augustini verba eludens: *Non est consequens vt quod in Deo est, ita sit vbique vt Deus: Augustinus non negat* (inquit) *humanitatem Christi vbiq; esse, sed negat eo modo vbique esse quo est vbique diuinitas*, Quasi verò Augustino aut cuiquã ante Brentium alij venerit in mentem ei naturæ, quæ sublata circũscriptione nusquam sit, imò ne sit quidem, aliquem vbiquitatis modũ tribuere. Sic tu quoque argumentum nostrũ eludis, negãs, quod tamen negari iure non potest, propriũ quarto modo desinere esse proprium, etiamsi alteri communicetur, modo

non

non eadem ratione cõmunicetur, qua est alteri proprium: ac proinde manere deitatis suas proprietates, quamuis assumptæ carni communicentur, quoniã propriæ sunt deitati per naturam, fiat autem particeps earum humanitas per gratiam. Sed quis tibi concedet (exempli gratia) si quis fundum hæreditario iure possidens, alium liberaliter admiserit in communẽ illius possessionem, fundum vni anteà proprium idcirco non euadere communem, quoniam illius quidem sit hæreditario iure, alterius verò ex gratuito beneficio? Nam certè non communicationis modus, sed eiusdẽ rei communicatio qualiscũque facit vt proprium euadat commune. Deinde quînam erit proprium quarto modo quod soli cuipiam non competit, quocunque modo non competat? Præterea nihil istorum, vt opinor, negabis, omnia videlicet Dei attributa esse quidem in ipso essentialia, atque adeò Deum ipsum, sed quod ad res extra Deum positas attinet, magnum tamen esse inter hæc discrimen: & quũ sit quædam analogiæ species inter Deum creantem & ipsius opera, sicut in

rebus creatis ſubſtantiam illarum ac deinceps earum accidentia conſideramus, ſic in Deo attributa quædam nobis quodammodo ipſammet eius eſſentiam cogitandã ſic proponere, vt nulla ratione ſint illis creatis rebus communicabilia, veluti ſeipſo eſſe, æternum, immenſum, ſimpliciſſimum eſſe: quædã verò veluti quarundã qualitatum ſpeciem in Deo nobis repreſentare, nempe bonum, iuſtum, miſericordem eſſe, quę analogica quadam homonymia rebus creatis non vt eſſentiæ, ſed vt qualitates per accidens attribuantur. His autẽ poſitis, neceſſe eſt vt quæ dicis per gratiam humanitati aſſumptæ communicari, vel ad prius, vel ad poſterius attributorum genus referas, quoniam ad vtrumque non potes. Quod ſi ad poſteriora referas, quum diſertè dicas ſic ipſã filij eſſentiá communicari, vt eius proprietates, ſequetur velle te cum Brentio, vel cum Neſtorio potiùs, Chriſtum eſſe Deum per accidens, id eſt, non natura Deum, ſed donis excellentiſſimè in carnem effuſis, cæteris ſanctis eſſe diuiniorem: quod dogma, vt emolliret Iacobus Andreas, excogi-

gitauit ſcilicet *σοφὸν φαρμακὸν*, quum diceret *vnitam eſſe carni Deitatem quaſi per accidens*. Sed vbinam iſtud *Quaſi* inuenerit, qui diſertè ſcribit *Deum cũ ſanctis omnibus perſonaliter vnitum, neque Deitatem Chriſti eſſe ὀυσιώδη, ſed donorum omnium pleniſſimam effuſionem, id eſt verè accidentariam?* Quòd ſi ad prius attributorum merè eſſentialium genus id referas, præuaricaris profectò. Tum enim communicationis nomine vnionem intelliges, quæ quum ſaluis cuique naturæ eſſentialibus proprietatibus facta fuiſſe intelligatur, non iam in ipſam humanitatẽ fuerint illæ proprietates effuſæ: ac proinde hypoſtaticæ vnionis definitionem à Brentianis allatam prorſus euerteris, atque adeo meum argumentum prorſus confirmaris.

Quintum Argumentum Bezæ.

SI proprietates diuinitatis communicatæ ſunt humanæ naturæ. Ergo eſt æterna & infinita, vel coguntur aliquas proprietates excipere, & à ſeipſis diſſentire, quum videlicet anteà dixiſſent omnes proprietates humanitati eſſe communicatas.

Responsio Pappi.

NEGO consequentiam. Non enim dicimus has proprietates humanæ naturæ per se & separatim consideratæ communicatas esse, sed in concreto, homini Christo, quatenus videlicet personaliter vnitus est filio Dei. Et hac ratione non absurdum est dicere etiam hominem Christum esse æternum, infinitum, omnipotentem & omnipræsentem &c. quia vna est subsistentia personæ & ὑπόστασις cum filio, qui æternus est, infinitus, omnipotens, omniscius, omnisapiens, & omnipræsens. Animaduertendum tamen hîc est, ne ideò tantùm Christum omnipotētem & æternum esse dicamus, quia ipsius diuinitas talis est, sed etiam secundum humanitatem, verè (suo modo) talis dici debet: non quatenus est humanitas per se & absolutè considerata, sed quatenus, vt diximus, assumpta est à deitate in vnionem personæ.

Apologia Bezæ.

ATQVI tam necesse est, vt cui cōmunicata est in sese, siue essentialis siue accidentalis Infinitas, sit ac dicatur

tur infinita, quàm necesse est album esse cui impertita est albedo, siue per naturam, siue per gratiam id fiat: neque id magis inficiari potes, quàm solem meridie non lucere. Eos autem quorum dogmati patrocinaris, per diuinitatem Christi non intelligere illam ὀυσιώδη, qua λόγος Deus est: sed dona quamuis supra omnem mensuram, tamen non aliter in Christi humanitatẽ, quàm in cæteros sanctos effusa, ideóq. hypostaticam vnionem in genere facere Christo cum omnibus sanctis communem, paulò antè prolatis ipsorum verbis ostendimus. Itaque quum ad hypostaticam vnionem refugis tanquam Christo propriam, non vides causam abs te prodi, quam tuendam suscepisti? Vos autem postquã sine vlla exceptione dixistis OMNIA quæ deitatis per naturam propria sunt, realiter per gratiam fuisse in humanitatem assumptã effusa: cogi tamen aliqua excipere ex vestro ipsorum testimonio liquet. Cõceditis enim humanitatem Christi esse creatam, neque infinitam, neque immensam. Ergo neque ἀυτουσία, neque æternitas principio carens, neque in-

finitas, neque immensitas illi communicata fuerit, quas tamem esse Deitatis proprietates inficiari non potestis. Aliquas igitur vos excipere ac proinde à vestra ipsorum sententia desciscere fateamini necesse est. Age tamen, expendamus quod sit responsionis tuæ momentum. Negas humanitatem à nobis dici æternam, infinitam, omnipotententem, omnipræsentem, etiam si dicatis omnes deitatis proprietates illi esse communicatas. Cedò quamobrem? *Quoniam* (inquis) *non dicimus communicatas esse humanitati per se & separatim cònsideratæ, sed in concreto homini Christo, quatenus vnitus est filio Dei, qua ratione nihil prohibet dici etiam Christum hominem esse æternum, infinitum, omnipotentem* &c. Rectè profectò si paulò apertiùs loquereris, & hoc ipsum quod respondes paulò meliùs intelligeres.

Nam, quæso, quid sibi vult istud, NON PER SE? *Idem*, inquis, *quod* NON SEPARATIM. Ergo discedis à Brentianis, qui quum (vt paulò antè ostendimus) disertè scribant *Deum non aliter inesse Christo homini secundum verbi οὐσίαν quam reliquis sanctis, imo vnitum esse*

Deum

Deum rebus omnibus secundum subsistentias, necesse est vt vel ab ipsis apertè dissentias, (quod si facis, rectè facis) vel vt cum illis hominém separatim à verbo in Christi persona, vt in reliquis rebus cõsideres, ac proinde nobis hoc tuo responso illudas. Deinde quum hæc duo *Separatim considerari, & Considerari quatenus est vna subsistentia personæ filij Dei & hõis*, inter se opponis, nõne rursum Iacobum Andream vt Nestorianũ nobiscum coarguis? Deinde quid D. Luthero fiet, qui hoc sentientes quod tu dicis, hominem videlicet esse omnipotentem, imperitos vocat? Eius enim hæc ipsa sunt verba in concione quadã, vt tu minimè ignoras. *Quidam*, inquit, *imperiti omnipotentem in Christo hominẽ faciunt permiscentes duas naturas atque opera eorum parum prudenter*. Audis igitur illos à Luthero vt Eutychianos coargui qui Christum statuunt hominem esse omnipotentem? *Per se*, inquies, *cõsideratũ*. Atqui à Brẽtianis non nisi per se atq; adeò separatim vt reliquos sanctos illum considerari docuimus. Res autem ita se habet, vt te quoque spero, vbi sine præiudicio istam causã diligẽ-

tius expenderis, facilè iudicaturum. Cõcreta nomina Dei & Hominis sępe nõ ipsas naturas, sed personã declarant, idque vel distinctè, vt si dicam, *Deus verbum factus est caro*, & *Christus homo est ex semine Dauidis*, in quo dicendi genere Deus & Homo καθ' αὑτὸ, id est, in sese & suiipsius ratione habita considerant distinctè. Verbũ enim ipsum factũ est caro, vt loquitur Damascenus, ad suam subsistentiam carne reducta, & Christus homo est in semetipso ex Dauidis semine: vel ὅλως, id est, ita vt totã coniunctim consideratam personam quamuis ab altera tantùm natura denominatam designet, cuius generis duplices sunt attributiones. Nam ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν, id est, ipsarum operationum effecta quamuis à duplici operatione, eaq; distinctè in duabus naturis considerata promanent, tamẽ toti personæ vt subiecto tribuuntur propter περιχώρησιν, id est, mutuam cõmeationem, quæ est hypostaticæ vnitionis effectum. Sic dicitur Vnus esse mediator homo Christus Iesus: Mediator enim est Christus ὅλως quamuis ab altera tantùm natura homo nominatus;

&

& Deitate quidem diuina, humanitate vero humana peragente, quod non animaduertens Stancarus Ecclesiam perturbauit & Arrianis atq. Tritheitis aditum aperuit. Altera autem attributio in eodem illo posteriore dicendi genere, quo videlicet persona Christi ab altera tantùm natura in concreto denominatur, ea est qua vel proprietates naturarũ essentiales vel earum ἐνεργεῖαι, quamuis re ipsa subiecta suarum naturarũ non egredientes, de Christi persona, ab altera diuersa natura in concreto denominata, dicuntur, sic videlicet vt humana de Deo, diuina de homine prædicẽtur, quod Damascenus ἀντίδοσιν vocat, immeritissimè à D. Luthero, illam certè non intelligente, flagellatã, plerique verò κοινωνίαν ἰδιωμάτων appellant, veluti quum Deum gloriæ (Verbum videlicet) dicimus fuisse crucifixũ, & hominẽ Christum, quum esset in terris, fuisse in cælo, qua in re ferè consistit nostræ controuersiæ cardo. Quoniam enim Brentiani hypostaticam vnionem definiũt reali in carnem ipsam Deitatis proprietatũ haud secus (quamuis absque mensura) quàm

in cæteras res creatas effusione, vt paulò antè ostendimus, consequitur ipsos velle proprietates diuinas homini tan, quam subiecto per gratiam inhærere, quum non aliter cæteris rebus creatis insint, quod dogma apertissimè ex hæresi Nestoriana quod ad ipsas naturas, ex Eutychiana quod ad proprietatum essentialem effusionem attinet conflatum Kemnitius quum ingenuè refellere debuerit, obtegere temen περιχωρήσεως nomine & igniti carbonis opposita similitudine studet. Tu verò si quid sit istud καθ' αὐτὸ satis intelligis, rectiùs profectò sentis, quod sic facillimè cognoueris. Primùm circunspice quænam ista diuina sint quæ homini assumpto, & quænam humana Deo Verbo tribuantur. Omniáne? Omnia certè sine vllâ prorsus exceptione. Quamobrem? quia tota Deitas naturam humanam totam assumpsit. Itaque ὁ λόγος tã verè dicetur creatus, conceptus, passus, mortuus, sepultus, excitatus à mortuis, quàm homo iste æternus, immensus, omnipotens, omnipræsens, omniscius denique, vt vno verbo omnia complectar, vnigenitus ille Dei Filius contra

contra Neſtorium. Num verò eſſentialiter aut potius accidentaliter vel, vt loquitur Iacobus Andreas, quaſi eſſentialiter? Imò prorſus eſſentialiter. Quamobrem? quoniam ipſamet eſſentialis Deitas in Verbi hypoſtaſi eſſentialem humanam naturam totã (vt pote quæ diuidi non poſſit) aſſumpſit. Ecce igitur plus vobis etiam multò largimur, quàm poſtuletis. Vos enim cogimini excipere ἀυτουσίαν, æternitatẽ principio carentem, infinitatem & immenſitatẽ & ex conſequenti profectò, (quicquid dicatis) omniſcientiam & omnipreſentiam. At nos nihil prorſus Dei eſſe dicimus, quod homini aſſumpto non tribuatur. Vos itidem περιχώρησιν ex altera parte, qua videlicet diuinis humana tribuuntur, debilitatis. Nos fatemur quidem in hac hypoſtatica vnione dominari naturam aſſumentem, ſed nihilominus pari prorſus ratione diuinis humana atque humanis diuina tribui docemus. Qua in re igitur diſſidemus? nempe in eo quòd iſtud καθ' ἀυτὸ vel certè non intelligere poteſtis, vel non rectè explicare. Video enim vos illud accipere interdum pro PER SE,

id est, suapte vi & natura: quo sensu dixisti paulò antè humanitatem habere proprietates diuinitatis non per naturam, sed per gratiam & ex dono Dei. Interdũ autem (vt hoc loco) istud PER SE exponitis SEPARATIM, id est (vt istud durius dictum interpretor) seorsim, distinctè, absolutè: quæ acceptio tolerabilis esset, nisi mox illam deprauares, quum id quod de concreto verè, id est, de persona ab altera tantum parte, puta homine denominata dicitur ad abstractum, id est ad naturam ipsam humanitatis accõmodas, ídque certè superuacaneè, quum humanitas, vt mox dicam, nunquam nisi in sese naturam ipsam hominis declaret. Omnino verò καθ' αὑτὸ in hac disputatione opponitur τῷ κατ' ἄλλο, quorum illud quidem aliquid in semetipso siue quale est in sese siue id ex natura siue per gratiam habeat, istud verò quippiam non in sese sed in alio siue alterius cui adhęret respectu, consideratum significat. Sic, exempli causa, credentes dicuntur iusti, ἄσπιλοι, ἄμωμοι non in sese, sed in Christo, cui tanquam subiecto inhæret iustitia, quæ nobis mysticè cum ipso

per fidē vnitis imputatur: quamuis hęc ſimilitudo ad rem iſtā prorſus nō quadret, quoniam credentes non modò κατ' ἄλλο, ſed etiam κατ' ἄλλον, non autem καθ' ἑαυτοὺς iuſtitia Chriſti iuſtificantur, in Chriſto verò non eſt ἄλλος καὶ ἄλλος (quod non vidit Brentius perſonalem vnionem faciens cunctis ſanctis communem) ſed duntaxat ἄλλο καὶ ἄλλο. Cedo igitur qua ratione Homo iſte Deus eſt? certè non in ſeſe vllo modo ſed in Verbo in quo ſubſiſtit. Item, qua ratione Verbum eſt homo? certè non in ſeſe vllo modo, ſed in carne aſſumpta. Eadem eſt autem prorſus eſſentialium quoque proprietatum attributio, quæ ipſarum eſſentialium naturarum. Qua ratione igitur homo iſte eſt non modò omnipotens, omniſcius, omnipræſens, verumetiam æternus & vnigenitus Dei filius, increatus, infinitus, immenſus, & quicquid eſt Deus Verbum? profectò non in ſeſe (ſiue ſuiipſius reſpectu ſiue ſeorſim ſiue coniunctim eum conſideres) ſed ſecundum aliud, nempe Verbi in quo ſubſiſtit reſpectu. Neque viciſſim aliter Deus gloriæ dicitur conceptus ex ſemine Da-

uid, natus, paſſus, mortuus, ſepultus, ſuſcitatus à mortuis, & quicquid homo eſt: quòd ſi agnoſcere in animum inducas (quid autem eſt iſta veritate apertius) ecce, mi Pappe, pax erit Eccleſiis reddita, omnibuſque ſublatis contentionibus cælum terramque exhilarabimus. Nam quod addis *Chriſtum dicendum eſſe omnipotentem & æternum etiam quod ad humanitatem attinet, non tamen*, inquis, *abſolutè conſideratam, ſed quatenus eſt aſſumpta*, credo tibi ipſi, vbi attentiùs quid hoc rei ſit diſpexeris, diſpliciturum: imò etiam futurum vt à te hac in re aliquatenus ij ipſi diſſẽtiant, quibus videri vis patrocinari. Obſecro enim, quid eſt humanitas niſi ipſa in ſeſe humana natura? quid eſt Deitas Chriſti niſi Verbi hypoſtaſis, in ſeſe conſiderata? Euolue ſacras literas, conſule omnes omnium ætatum interpretes, conſule denique teipſum abſque præiudicio, & fateberis, quales res ſunt in ſeſe abſolutè, tales appellatiuis abſtractis nominibus ſignificari, & alioquin nihil in appellandis rebus certũ & ſtatutum fore. Quid verò? ſi humanitas non abſolutè conſiderata, ſed quatenus aſ-

aſſumpta eſt, æterna eſt (vt tu ſcribis) cur non itidem Deitas in ea quã aſſumpſit natura dicetur nata, paſſa, mortua, excitata? quod etiam audio Andream Muſculum diſertè profiteri, vt iam Eutychianiſmum eiurare non poſſit? Scio quid reſpõdeatis, nempe Deitatem nõ fuiſſe affectam in ſeſe carnis aſſumptæ infirmitate, (quod tamen apertè dicit Muſculus) ſed humanitatem contrà aſſumptam fuiſſe in maieſtatem diuinã. Concedo, ſaluis cuique naturę proprietatibus. Sed quid hoc ad rem? Nam proprietates (vt ipſe Kemnitius fatetur) neutrius naturæ ſubiecta egrediuntur. Itaque non magis dici poteſt effuſa mortalitas in Deitatem, quàm in humanitatem αὐτȣσία, & infinitas, ac cæteræ proprietates vſqueadeo eſſentiales vt accidere nulli ſubiecto poſſint. Nec enim magis poteſt aliquid fieri infinitum (cohæret autem cum infinitate omnipræſentia neceſſario perpetuóque nexu, ſicut circumſcriptio cum natura finita) quàm aliquid fieri Deus accidentalis. Audi, quæſo, Pappe, quid dicat Damaſcenus lib. 3. cap. 3. quo nemo accuratiùs hanc quæſtionem ex-

plicauit. *Quomodo*, inquit, *natura quæ vna est, contrarias essentiales proprietates in sese receperit?* Vides damnari realem effusionem Brentij. *Quî enim fieri potest, vt eadem natura secundum idem creata sit & increata, mortalis & immortalis, circunscripta & incircunscripta?* Quid est autem SECVNDVM IDEM aliud, quàm quod dicim⁹, in eodē subiecto? Nam alioqui natura hominis est simul & mortalis & immortalis, sed illud quidem secundum corpus, istud verò secundum animam. At in Christo illæ proprietates oppositæ secundùm duas diuersas naturas dicūtur, ideoq; vni & eidē naturę in sese vt in subiecto cōuenire nullo modo possūt. Relinquitur ergo proprietates essentiales rectè quidem permutari in concreto propter gratiam vnionis, sed καθ' ἄλλο non καθ' αὑτό: in abstractas verò nominibus tam falsam esse hanc enuntiationem, *Humanitas est æterna vel omnipotens in Deitate*, quàm si diceres, *Humanitas est Deitas in Deitate*. & tam impium esse dicere *Deitatem esse creatam aut circunscriptam in assumpta humanitate*, quàm *Deitatem esse humanitatem in assumpta humanitate.*

Causa

Cauſa eſt, quoniam vt ait rectè idem Damaſcenus lib. 3. cap. 4. *Deitatis & humanitatis nomina ipſas ſubſtantias ſiue naturas repreſentant: Dei verò & hominis nomina modò de naturis dicuntur, modò de hypoſtaſi, illo quod partis rationem habet recipiente nomen totius*, veluti quum perſona ipſa Chriſti vel Deus vel homo vocatur.

Sextum Argumentum Bezæ.

DEITAS Chriſti omnia quidem agit in humanitate, & non ab humanitate ſeparata, ſed tamen non per humanitatem: vt corpus ſuum excitauit ex morte, diuina ſua virtute, nō per carnem vel humanitatem ſuam.

Reſponſio Pappi.

PRIMVM ſi Deitas Chriſti aliquid agit nō conſcia aut ſocia humanitate, ſequitur humanitatē aſſumptam eſſe non in totam filij Deitatem, ſed tantùm in partem eius aliquam, de quo alibi plura diximus. Deinde duæ naturæ in Chriſto ne in ipſa morte quidem ſeparatæ fuerunt ab inuicem: ſed manſit earum vnio hypoſtatica. Licet enim corpus ipſius ab anima tum verè ſeparatum fuit, tamen anima, præſtan-

tiōr videlicet humanitate, ſemper perſonaliter cum filio Dei fuit vnita. Cum anima ſua igitur & per animam quoq. diuina ſua virtute Chriſtus corpus ſuū ex morte reſuſcitauit.

Apologia Bezæ.

SICVT effuſio realis eſſentialium proprietatū extra ſua ſubiecta merus eſt Eutichianiſmus : ita quum hypoſtaticam vnionem ex eo definitis quòd Verbum agat omnia per humanitatem aſſumptam mihi quidem videmini manifeſtè tranſire in Monophyſitarū & Monothelitarum caſtra. Mutuus enim eſt & inſeparabilis nexus naturarum cum eſſentialibus ſuis proprietatibus & earundem energiis. Itaq; ſicut duas naturas quarum vna non eſt altera, ſed alteri hypoſtaticè vnita, ſic earundem & proprietates eſſentiales & energias abſque vlla trāſfuſione aliarum in alias diſtinctè ſeruari neceſſe eſt, Deitate videlicet diuina, humanitate verò humana peragēte, quamuis ἀποτελέσματα ſint toti perſonæ communia tum propter vnionem tum propter cooperationē ipſarum naturarum. Cooperationem autem intellige, non quòd

vna

vna eademque ſit vtriuſque energia, ſed quòd ad vnicum ἀποτέλεσμα concurrant diſtinctę ſingularum naturarũ actiones. Exemplo ſit excitatio Lazari à mortuis. Ad hoc opus concurrunt actio Deitatis propria, nempe repetita connexio animæ Lazari cum eiuſdem corpore, deinde actio humanitatis tum ſecundum animam (cogitauit enim & voluit anima Chriſti q̃ faciebat Deitas) tum ſecundum corpus, clamante lingua, Lazare veni foras. Sic ſanata eſt hæmorroiſſa corporis Chriſti contractu, quãuis propria fuerit Deitatis actio ſanguinem illius ſiſtere. Cuiuſmodi alia multa à Damaſceno pulchrè explicantur li.3.c.15. Sed & aliud conſiderandũ arbitror nempe ſicut actiones ipſę naturarum diſtinctæ ſunt, ita etiam actiones quaſdam eſſe ſingularum naturarũ ſimplices & nudas: vt exempli gratia, νόημα, id eſt, prima mentis conceptio eſt nuda ipſius mentis actio, quã ſi ſermone cuipiã declaret, tunc eſt actio non ſimplex, ſed ob admotã corporis actionẽ cõpoſita. Sic in verbo ꝓpriæ ſũt & vni Deitati ſigilatim conſideratæ immanentes actiones ſimplices quas ſi per huma-

nitatē fieri dicas, non minus pecces quā ſi humanitatem in ipſam Deitatem cōuertas. Chriſtus certè vt pote verus Deus Patri ὁμοούσιος, nec effuſis duntaxat in carnem donis ſicut & reliqui ſancti, vt vult Iacobus Andreas, ſed verè οὐσιώδης, nouerat quid in cordibus hominum lateret, vidit abſentem Nathanaelem, omnia habuit ſibi præſentia, Patri ſemper cooperatus eſt in mundi gubernatione: num, quæſo, per humanitatem, quanuis non ſine humanitate, id eſt, Deitate ab humanitate nō ſeparata? Quod ſi quid in iſtis operata eſt humanitas cū Deitate, humanitas potiùs per Deitatem operata fuerit, quàm per humanitatem deitas, vt veſtra ἀκυρολογία nullo modo ſit in iſtis quæ cōmemoraui, tolerabilis, niſi dicere malitis animam per oculum, quàm oculum per animam videre. Rectè igitur dixi & dico τὸν λόγον non omnia feciſſe per humanitatem. Tu verò vt hoc eluderes dicere maluiſti *Non conſcia aut ſocia humanitate*, quæ verba non poſſum ego coniicere quomodo ſis explicaturus, niſi quòd exiſtimo te prius illud ad θεωρίαν, poſterius ad πρᾶξιν ipſam accommo-

modatarum, vt videlicet nihil ſcierit Verbum quod non ſimul ſcierit humanitas ipſius, neque ſit vllum opus Deitatis in quo non ſit ipſa cooperata humanitas. Iſtud verò cuiuſmodi ſit agedum ſigillatim expendamus. De ſocietate quid nobis videatur iam diximus, quod expectabo dum refutes. De ſcientia non ignoro quid nonnulli, ac inter illos Damaſcenus, ſenſerint quaſi videlicet ab ipſo conceptionis momēto anima Chriſti perfectiſſima ſapientia fuerit prædita, quod tamen Ambroſius rectè negauit, quem Lombardus fruſtra in partes ſuas trahere conatur. Ne verò diutius aut pluribus ea de re vobiſcum contendam, ecce tibi D. Lutheri verba ex accuratiſſimè ſcripta concione in Dominicum diem natali Chriſti proximum, in hæc uerba Luc 2. 51. Puer autem creſcebat &c. *Finxerunt*, inquit, *arguti quidam nouū fidei articulum, Chriſtum in inſtanti, vt loquūtur, conceptionis ſuæ etiam ſecundum hominem fuiſſe plenum Spiritu & ſapientia, adeo vt nihil prorſus in ipſum potuerit poſtea quouis modo immitti, quaſi anima eius fuerit in modum vtris, quem ita im-*

pleas vt nihil præterea queat in se recipere. Nesciunt planè isti & quid loquuntur & quid affirmant. Et mox. *Amplectamur igitur verba Euangelistæ, & ea quàm simplicißimè de Christi humanitate intelligamus quæ Deitatis instrumentum & veluti domus quædam fuit, plena semper spiritu Dei. At is non semper eam similiter mouit, sed alia atque alia ratione secundùm diuersitatem negotiorum & occasionum rem Patris agendi. Ita, licet nunquam ei abfuerit Spiritus Sanctus, sicut corpus eius per incrementa temporis succrescebat, & rationis vsus quotidie reddebatur auctior pro modo naturæ, vt & aliis hominibus euenit, ita & Spiritus continuò penitus illi sese immisit, mouítque illum pro ætatis ratione potētius & ad plura. Neque enim figmentum est quod Lucas ait, Corroborabatur spiritu, sed vt verba sonant ita simplicißimè quoque res euenit, vt quantùm accesit ætatis, tantùm & magnitudinis, quantùm verò magnitudinis, tantùm & rationis, vtq; ratione auctior, ita & spiritu euasit robustior & sapientia plenior coram Deo in seipso, & coram hominibus: neque hæc verba opus habent alia glossa, sed hæc huius loci naturalis intelli-*

telligentia & ſine periculo & Chriſtiana eſt. Et mox. *Quum ſit ita comparatum vt omnes homines augeantur corpore, ratione, ſpiritu & ſapientia, neque ſit qui aliter ſe habeat, voluit Lucas hîc de Chriſto illud prædicare, quod Paulus ſcripſit Phil. 2. Chriſtum ſe inaniuiſſe* &c. *nempe Chriſtum ad eundem modum ſeſe habuiſſe, & cum tempore etiam aliarum rerum incrementa accepiſſe, ſed accepiſſe præſtantius aliis, eò quòd ingenio fuerit nobilior & diuinis dotibus opulentius aliis ornatus. Hoc pacto nihil erit difficile in verbis Lucæ, modò arceantur argumentorum iſtorum ſubtiles nugæ.* Audis, Pappe, Lutherum, quem vnum omnibus quoties libuit, opponitis, figmentum Maieſtaticum, effuſionem realem omnium Deitatis proprietatum in carnem, operationes omnes per humanitatem ab incarnationis momento, tuum denique hoc reſponſum ex profeſſo damnantem? Tranſige igitur cum illo, aut potius fatere cum veritate, etiam ſi non omnia egit Chriſti Deitas conſcia aut ſocia humanitate, non tamen propterea totam humanitatem à tota Deitate aſſumptam non fuiſſe, quod certè cogi-

tare debueras non minus valdè absurdũ esse, quàm si diceres totam Deitatem non assumpsisse totum corpus, quoniam pedibus non videat vt oculis. Quinetiam, quæso, quum tu, veritus ne alioqui hypostatica vnio dissoluatur, contendis humanitatem fuisse sociam & consciam omnium Deitatis actionũ, quid obsecro per humanitatem intelligis? animam profectò quũ de scientia quæritur, quia scientiæ subiectum non est corpus. Age igitur si rectè argumentatus es, cur non rectè quoque conclusero, vel non assumptũ fuisse corpus à Verbo, vel corpore quoque Christum omnia sciuisse & cognouisse? Sed hoc te fefellit, quòd cum Iacobo Andrea assumptionem carnis à Verbo factam pro effusione donorum accipis (quum non aliter possis partem Deitatis interpretari) id est, vnionem ipsam pro eius effecto, siue, vt in scholis loquũtur, gratiam vnionis per quam homo sustentatur in Verbo, cum gratia habituali, id est, donis à Verbo in ipsam carnem effusis, permisces, quæ sanè dona etsi tanta sunt quanta in vllam rem creatam conferri & immitti

pos-

poſſunt, adeo vt nomen habeat, hac etiam ratione Chriſtus ſupra omne nomen, nihilominus tamen infinita eſſe non magis poſſunt, quàm humanitas ipſi Deitati ſecundum ὀσίαν exęquari, vt videatur non ſatis poſſe reprehendi vox illa Brentianorum, qua inquiunt ſe exæquare humanitatem Chriſti diuinitati non ὀσίᾳ, ſed ἐξουσίᾳ: non eſſentia, ſed potentia: non natura, ſed gloria: non ſubſtantia, ſed maieſtate. D. Lutherus quidem certè non minus ſalſè iſtud Omnipotentiæ carni inſitæ figmentum, quàm alterum illud Omniſcientiæ deridet, alia concione iampridem edita, & iam antea citata his verbis, *Imperiti quidam omnipotentem in Chriſto hominem faciunt, permiſcentes duas naturas & opera earum parum prudenter.* Hæc ille, rectè ſanè ſentiens, quem non excuſauit, ſed graui probro affecit Hamburgenſis ille, qui nuper hanc concionem inter Lutheri næuos repoſuit, aduerſus quoſdam ſcribens.

Cæterùm vt probarem hypoſtaticã vnionem neque ex proprietatum effuſione neq. ex cooperatione naturarũ, quales illas eſſe vultis, definiri oporte-

re, præter nonnulla quibus non respõdes, illud quoque protuleram, quòd Verbum dici non possit præstantissimũ illud opus resurrectionis per humanitatem suam, sed in humanitate sua, sola virtute suæ Deitatis edidisse, quod ex his ipsius verbis probaui, *potestatem habeo deponendi animam meam & rursũ illam accipiendi.* Tu respondes, quãuis separato ab anima corpore, Deitatẽ tamen fuisse personaliter cum anima vt potissima humanitatis parte vnitam ac proinde τόν λόγον, per animam quoq; τὸν λόγον corpus suum exitasse. Atqui videsis ne in hac responsione multum peccaris. Etenim si existimas Deitatem post corporis ab anima separationem fuisse duntaxat cum anima personaliter vnitam, nemo Christianus te feret, quoniam altera saltem ex parte hypostaticã vnionem dissolueris, quod si verum esset, sepultura Christi nobis viuifica non esset. Illud autem extra cõtrouersiam est, animam Christi, quandiu cum corpore ipsius coniuncta fuit, fuisse medium quiddam connectens Deitatem cum assumpto corpore, eâdem verò per mortem à corpore suo separata

rata, tunc Deitatem fuisse medium vinculum animam suo interuētu cum corpore copulans, quamuis illæ per mortē essēt separata: ita vt ante mortē extrema in Christi cōpositione fuerint Deitas & corpus, anima verò medium, post mortem verò Anima & corpus, Deitas verò medium: Deitate tamen & ante & post mortem, humanitatem totam sustentante. Deinde quomodo tandem ista verba, Potestatem habeo deponendi animam meam, responsioni tuæ accommodaris? prꝛterquàm enim quod de altèra tantùm huius dicti parte, nempe de posteriore respondes, quãuis id quod deponitur & quod rursum accipitur interuenire in ipsa depositione & resumptione sit necesse, quis tamen tibi concesserit deponentem & resumentem agere per illud ipsum, quod deponatur & resumatur, id est, agens agere per ipsum patiens? Quòd si etiam istud tibi largirer, Anima, quæso, estne tota humanitas per quam vultis omnia agere Verbi Deitatem? Quòd si anima non est à corpore separata, etiam si per illam solàm agat interdum Deitas, cur separa-

tam à nobis dices humanitatem à Deitate, nisi fateamur Deitatem quicquid agit agere per humanitatem?

Septimum Argumentum Bezæ.

HVMANITAS est instrumentum diuinitatis. Sed instrumentũ non semper necessariò est vnitum efficienti, ita vt quicquid efficiens agit, per hoc & cũ hoc instrumento, quod illi sit vnitũ, agat, vt patet de fabro & malleo.

Responsio Pappi.

VERVM hoc est. Sed S. Scriptura nos docet humanitatem eiusmodi esse instrumentum filij Dei, quod ei personaliter semper sit vnitum. Ergo est manifesta similitudo.

Apologia Bezæ.

QVONIAM Brentiani hypostaticam vnionem eo cœperunt definire, quòd Deitas agat omnia in Christo per humanitatem, obieci illis quod dissoluere nunquam poterunt, absurdissimum hunc esse parologismum à nõ causa, quod aiunt in scholis, ad causam. quoniam instrumentalis causa sit plerunque extranea, quod familiari exẽplo

plo declaraui. Tu respondes magnam esse dissimilitudinem, quod ipsum dictum volui, vt eos redarguerem, quibus patrocinaris. Cogita, quæso, an hoc sit proferre quippiã, quod me erroris coarguat: quod sanè si faceres, ita me bene Deus amet, vt me tibi adstipulatorem haberes. Deinde si eorum dogma probas, qui Deitatem scribunt non aliter in Christo secundum subsistentiam vnitam, quàm in rebus creatis omnibus, considera, quæso, mi Pappe, annon tute tibiipsi repugnes.

Octauum Argumentum Bezæ.

PRÆTEREA Deus pater creauit omnia per filium, & tamẽ Pater & Filius non sunt vniti hypostaticè. Sunt enim diuersæ hypostases.

Responsio Pappi.

NIHIL ad rem, quia scriptura nos docet vnionem esse personalem naturarum in Christo, quæ tam est arcta, vt neutra aliquid agere possit extra consortiũ alterius, vt supra dictum est.

Apologia Bezæ.

IMò rursum nihil minus appositè respondere potuisti. Etenim si quempiam agere omnia per alium est hypostaticę vnionis defūctio vt ij volūt quorū sententiā tuendam suscepisti, ostendas oportet quînam non sint Pater, Filius & Sp. sanctus vnica hypostasis, aut negandum antecedens (quod non possis nec nolis, opinor) aut cedendum est veritati.

Nonum Argumentum Bezæ.

COMMVNICATIO idiomatum id est, prædicatio, qua vnius naturæ proprietas tribuitur alteri naturæ in concreto, respectu personæ Christi realis est, respectu naturarum verò verbalis tantùm.

Responsio Pappi.

FAlsvm hoc esse demonstrant nostrorū hac de re edita scripta, pręsertim verò D. Lutheri & Brentij & Schekij. Nam quum humana natura sit à Deitate assumpta in personæ vnitatē ita vt ipsius non sit alia substātia quàm filij Dei :sequitur necessariò, quum filij Dei ὑπόστασις sit ipsi hoc, quo diximus,

modo

modo communicata, vt eadem ratione Deitatis Christi proprietates ei verè & realiter communicatæ sint. Siquidē filii Dei proprietates nihil aliud sunt, quàm ipse filius Dei. Communicatió igitur idiomatum realis est & vera, non verbalis. Nam quod metuunt, ne naturę confundantur, frustra sunt soliciti. Dicemus enim alia ratione has proprietates Deitati competere, videlicet per naturam (vt loquuntur) alia verò ratione (verè tamen & realiter) humanitati, videlicet per gratiam, & propterea quòd assumpta est à Deitate in vnitatem personæ. quæ omnia millies à nostris ex Dei verbo perspicuè declarata sunt. Longè verò alia ratio est proprietatum humanitatis, si eæ diuinitati in concreto tribuantur, quia diuinitati ab humanitate nihil communicari potest. Nam Deo nihil quicquam accedere vel decedere potest, quum sit perfectissimus. Humanitati autem à Deitate non tantùm subsistentia, sed etiam summa maiestas communicatur. Manifestum ergo est diuersam esse rationem prædicationis & communicationis idiomatum.

Apologia Bezæ.

HIc ille est scopulus in quo teipsum spero, vbi rem totam diligētius & absque præiudicio inspexeris, fassurum opinor eos ipsos, quos commemoras, impingere, qua de re millies ipsis respondimus. Si Cōmunicationis vocabulo intelligitis ipsam naturarū vnionem, quum ea talis sit vt proprietates singularum essentiales non egrediantur sua subiecta (quod vester quoque Kemnitius ingenuè fatetur) non potes vllo modo vel Deitatis proprietates humanitati, vel humanitatis Deitati aliter attribuere quàm κατ' ἄλλο: non igitur realiter, nisi personæ siue totius ex duabus naturis compositi respectu, quarum tamen alteri duntaxat naturæ reipsa insint. Sin verò Communicationis nomine (quod facere te apparet) non vnionis gratiam intelligis, sed id quod ex ea vnione consequuta est in sese humanitas (quam gratiam diximus in scholis habitualem idcirco vocari & ab illa distingui) primùm distinguēda fuit homonymia ex disputationis legibus, ne de vno rogatus de altero responderes. Deinde tibi probandum

dum esset, quod est prorsus ἀδύνατον, naturam aliquam posse ex gratia reipsa donari essentialibus alterius proprietatibus, id est, humanitatem posse per gratiã euadere Deitatem siue Deitatem aliquam existere posse precariam. Stat enim istud, sicut accidentalis bonitas, misericordia, charitas ab essentialibus in res creatas promanat, sic etiam infinitatem, omnipotentiam, omniscientiã, omnipræsentiã aliquam non posse alij vllo modo naturæ, quàm ipsimet Deitati inesse, quem scopulum vt vitaret Kemnitius pro effusione reali περιχώρησιν substituit, immemor illam ab vnione dependere, quæ proprietates in suis subiectis retineat, ac proinde enuntiationes inde profectas solis concretis conuenire, qua de re alius erit, vt spero, dicendi locus. Nam cum ais aliter communicari Deitatis proprietates humanitati, quàm humanitatis Deitati, verum esse non potest, si ad gratiam vnionis referas. Est enim eâdem prorsus vnione hypostatica Verbum Homo, qua Homo Verbum, & qua ratione filius Dei fuit crucifixus, Filius hominis erat etiam in cælo, quum esset

in terris, nempe κατ' ἄλλο, non in ſeſe, quamuis dignior ſit natura aſſumens, quàm aſſumpta. Sin verò ad vnionis effecta referas (vt tu ſanè facis) concedimus tibi non fuiſſe Deitatem ab humanitate affectam, ſed humanitatẽ inenarrabiliter ab vnito ſibi verbo ſupra res omnes creatas euectam, ſic tamen vt infra illam ſemper ſubſidat. Quamuis enim effecta communicabiliũ Deitatis attributorũ habeat omnia & quidem ſummè per gratiam quę ſunt Deitatis per naturã: tamen ea, quæ ſunt vni & ſoli naturæ infinitæ per ſe propria, certum eſt tam eſſe ἀκοινώνητα, quàm verum eſt non poſſe plures eſſe reipſa infinitates, & Deitatis (vt ita loquar) ſubiectum nunquam egredi.

Decimum Argumentum Bezæ.

CONTROVERSIA de Cœna Domini in eo conſiſtit, quomodo ſigna, id eſt, panis & vinum, & res ſignatę, id eſt, corpus & ſanguis Domini coniungãtur: in reliquis enim cõuenire oĩb. inter ſe & nos. Dicit Dominus Beza coniungi hæc ſacramentaliter: Lutheranos autem dicere, quòd coniun-

coniungãtur corporaliter, eſſentialiter, & realiter.

Reſponſio Pappi.

NOs non minùs dicimus coniunctionem eſſe ſacramentalẽ, quàm ipſi. Verùm hoc intereſt, quòd ipſi ſuã ſacramentalem explicant per ſpiritualem, & putant corpus & ſanguinem Chriſti non verè & realiter eſſe in Cœna, ſed quatenus fide percipiatur.

Apologia Bezæ.

SI putas, Pappe, nos ſic de rei ſacramentalis, id eſt, ipſius corporis & ſanguinis ſacramentali præſentia ſtatuere, vt ſi fide percipiatur, adſit, ſin minùs abſit, quaſi videlicet Sacramenti veritas à fide accedentium promanet, ſicut etiã Sorbonicus Theologus Spenſa nos eſt calumniatus, iniuriam nobis facis. Scito igitur nunquam nos eſſe inficiatos Chriſtum in cœna tã verè ſeſe, quàm ipſa ſymbola quibuſuis ſacramẽtaliter, id eſt, ſacris viſibilibſúque ſignis ac ritibus adhibitis offerre, ſed diuerſo modo, ſigna videlicet corporalia corpori corporali modo, rem autem cæleſtem menti, ſpirituali, & intelle-

ctuali modo : & illa quidem situ ipso loci præsentia, Christi verò corpus & sanguinem ita situ loci absentia, vt intellectui tamen verè per fidem percipienda proponantur: ex quo consequitur spiritualem quoque siue mysticam esse, & κατὰ σχέσιν intelligendam sacramentalem signorum & rerum coniunctionem.

Adiicit Pappus.

NOS verò dicimus, quum Christus etiam secundum humanitatem suã necessariò vbique sit (propterea quòd videlicet in vnitatem personæ cum filio Dei assumpta est ipsius humanitas) tamen in Cœna sua alio modo corpore & sanguine suo præsentem esse, quàm adest aliis rebus omnibus, videlicet sacramentaliter, verè tamen & realiter.

Respondet Beza.

IMò quum hypostatica vnio eo differat à commixtione, quòd proprietates naturarum essentiales sua subiecta nullo modo egrediantur, sed hoc consequatur duntaxat, vt assumpta natura fiat assumentis propria in vnũ ὑφιστάμενον coalescens, tantùm abest vt propte-

propterea ſit vbique humanitas, quia eſt aſſumpta à Verbo, vt contrà idcirco abſit, quoniam ſaluis ſuis proprietatibus eſt aſſumpta. Deinde vide, quæſo, quînam iſta cohæreant. Vis humanitatem adeſſe vbique propter hypoſtaticam vnionem, & tamẽ alio modo in Cœna adeſſe. Atqui ſi propter hypoſtaticam vnionem eſt vbique, eſt quoq. in Cœna hac ipſa ratione: vel vbiquitatem iſtã conſequetur vbiquitatem non eſſe, ſi tot loca excipias in quibus Cœna celebratur. Itaque vt ſibi conſtaret iſta tua reſponſio, dicendum fuit, ni fallor, non ALIO MODO, ſed ALIO ETIAM MODO, vt duplex ſit realis præſentiæ corporis in Cœna fundamentum, hypoſtatica videlicet vnio, & ſacramentalis inſtitutio. Sed quorſũ hanc, ſi quidem illa ſufficiebat? nempe inquies, vt ſacramentalis ſit, id eſt (vt opinor) vt adiunctis ſymbolis ſanciatur. Hoc autem ſi verè dicis, iam non aderit corpus, quia dixerit Chriſtus, Hoc eſt corpus meum, ſed id tantùm dictum fuerit propter adiunctum panem. Quorſum igitur, quæſo, illa verba quum libuit perinde aduerſum nos

detonatis, quaſi verbo Dei fidem derogemus, & teſtamentum Filij Dei irritum faciamus? Num enim ſigna Cœnæ Domini adhiberi ex mandato Dei vnquam ſumus inficiati? Verùm quomodo hîc tranſiges cum veſtræ alioqui corporalis præſentiæ præcipuis defenſoribus? Nec enim illos ignoras docere ab vnis verbis Inſtitutionis Cœnæ petendam eſſe huius controuerſiæ diſceptationem, quorum non eſt neceſſe locos citare. Quòd autem SACRAMENTALITER non vis opponi τῷ VERE REALITER, in eo tibi aſſentimur, modò realitatem nullam ponas quæ carnis circunſcriptam proprietatem tollat, neque duas oppoſitas qualitates eidem ſubſtantiæ, Circunſcriptionē videlicet & Incircūſcriptionem tribuat, quæ repugnantia certè non tollitur, etiam ſi Circunſcriptionem tribuas naturæ, Incircunſcriptionem verò gratiæ.

Addit Pappus.

QVVMQVE illi negarent id fieri poſſe, vt videlicet corpus Chriſti ſimul & ſemel multis in locis eſſet, in-

troducta est disputatio de vnione duarum naturarum in Christo, qua demõstratur non modò id fieri posse, sed omnino necessum esse, vt propter personalem vnionem vbicunque est Deitas Christi, ibi etiam sit ipsius humanitas: alioquin enim fore, vt duæ sint personæ Christi: vel vna, quæ sola sit diuinitas & vbique: & altera quæ sit Deus & Homo, quæ certo cœli loco consideat: vel sequitur humanitatem non assumptã esse in totam Deitatem, sed tantùm in aliquam eius partem.

Respondet Beza.

VERVM est profectò quod dicis, obiecto nobis argumento de veri corporis quantumuis glorificati circunscriptione, Lutherum primùm cœpisse de ista vbiquistica præsentia nonnihil disserere, sed ita vt ex abundanti hoc faceret, & hanc quæstionem facessere iuberet. Sed Brentius illo scilicet oculatior, id vnum cœpit vrgere, & cælos ipsos potius vt & inferos vbique constituere, & articulos incarnationis, ascensionis & sessionis ad dexteram Patris potiùs ad vnam & eandem rem re-

uocare, quàm veritati cedere. Sed & Iacobus Andreas in responsione ad Sperlingum: *Non erubesco*, inquit, *palàm fateri si ea est naturæ humanæ proprietas, vt non nisi in vno aliquo loco esse poßit, neque à diuina natura ipsi communicari vllo modo poßit, quo & ipsa cum λόγῳ in pluribus aut omnibus locis esse queat: me pro asserenda vera corporis & sanguinis Christi p̄sentia in Cœna, ne ad momentum quidē pugnaturū. Si enim simpliciter id esse impoßibile fatear, qua ratione id fieri posse ex verbis Cœnæ demonstrare conarer? Verba enim Cœnæ Dominicæ* (vt idem ait & in thesib⁹ & cōtra Heydelbergēses) *tantùm sunt verba dispensationis corporis & sanguinis Christi iam ante & ex alia causa, communicatæ videlicet proprietatis per vnionem, essentialiter in pane & vino, sicut in alia quauis creatura, presentis*. At contrà Kemnitius, *Quoniam*, inquit, *de generali illa corporis Christi vbiquitate & præsentia in omnibus creaturis ne inter veteres quidem satis constat, nec ipsorum sententiæ & testimonia consentiunt, ideo illā in medio relinquim⁹. Abundet quisque in suo sensu*. Et Heshusius in libro de Cœna. *Quum naturæ in*

Christo

Christo maneant distincta, non dicimus humanam naturam Christi esse vbique, nō dicimus corpus Christi esse in ligno, in lapidibus, in frugibus. Item, *Vt maneat euidens discrimen humanæ naturæ & diuinæ in Christo, non dicimus vbique esse corpus Christi, sed recipimus modum loquendi à Patribus traditum, Christus est vbique, videlicet communicatione idiomatum, id est, diuinitas est vbique & propter vnionem duarum naturarum hypostaticam, alterius naturæ proprietas Toti personæ in concreto tribuitur.* Quid verò? nuper admodum ille Hamburgensis aduersus Palmerium scribens, & noui corporis doctrinæ à certis Theologis nescio quibus fabricati propugnator, an non apertè vbiquitatis mentionem παρέργως factam à D. Luthero dicit & ad vna institutionis Cœnæ verba nos reuocat? Nam etiā tot iam antè seculis, quicquid scribat Kemnitius, explosa fuit à Scholasticis ipsis vbiquitas, teste his verbis Thoma lib. 1. sentent. dist. 37. quæst. 3. art. *Corpus Christi neque in quantum corpus, neque in quantum est diuinitati vnitum, hoc habet vt sit pluribus locis.* Vides igitur quàm multos ex tuis ipsis

habeas tuo isti argumento repugnantes, in quo certè miror potuisse abs te colligi, *separatum iri naturas, si vbicunque adest Deitas* (adest autem vbique) *non adsit etiam humanitas*. Nam, quæso, etiam si caput non est vbi sunt pedes, num idcirco caput à pedibus est separatum? an idcirco radij à solis corpore seiuncti quòd hi terram contingant, illius corpus tam procul in cœlis absit? Nunquam igitur seiuncta est Deitas, quæ vbique est, ab humanitate finita, quæ in cælis nunc est, & alibi nusquam. Neque idcirco non subsistit in toto Verbo humanitas assumpta, quòd finita quum sit, infinitæ assumenti nõ coextendatur. Rectè quippe Augustinus ait, non esse necessarium, vt quod in Deo est sit vbique sicut Deus, quem locũ frustra conatur Iacobus Andreas eludere, quasi particula SICVT, non identitatem, sed paritatem duntaxat declaret.

Vndecimum Argumentum Bezæ.

OBIICIT Beza sententiam nostram pugnare cum ipsa rei siue corporis natura, cum analogia fidei & cum

cum ſacramentorũ natura. Nam quod ad corporis naturam attinet, Chriſtus (inquit) habet verum corpus. Ergo illud viſibile,palpabile & in certo loco:& per conſequens non poteſt eſſe in pluribus locis,vbi Cœna adminiſtratur,vel ſi maximè ibi eſſet,ſaltem videri, palpari & ſentiri poſſet.

Reſponſio Pappi.

PRIMVM Viſibile, Palpabile & Sẽſibile eſſe non ſunt propria corporis, quatenus corpus, ſed quatenus coloratum eſt,vel aliis qualitatibus imbutum: quibus omnibus corpus Chriſti glorioſum caret, & noſtra quoque corpora poſt reſurrectionẽ carebũt. Quòd autem Chriſtus poſt reſurrectionem diſcipulis ſe conſpiciendũ præbuit & tangendum, non eò ſequitur corpora glorificata αἰσθητὰ ſiue ſẽſibilia eſſe, quia Chriſtus illam infirmitatem ad tempus aſſumere voluit, vt ſubueniret diſcipulorum incredulitati, & demonſtraret ſe verè ex morte reſurrexiſſe. Interim illud quoque meminiſſe oportet quod paulò antè dictum eſt, ſacramentalem & non phyſicam nos præſentiam introducere.

Apologia Bezæ.

IMò si credis Aristoteli testi in his quidẽ reb. maximè idoneo, σῶμα ἐστι πᾶν ἁπτόν: & rectè, sicut ait poëta quãuis alioqui impius. Tangere enĩ & tãgi, nisi corpus, nulla potest res. Quòd si est ἁπτόν, necesse est quoque esse coloratũ, ac proinde visibile in sese. Omnia igitur ista mutuò se consequuntur in corpore verè humano & physico, quale fuit, est & erit in æternum Christi corpus. Alioqui non esset firmum nec solidũ Christi argumentum, Videte & palpate. Spiritus carnem & ossa non habẽt: neque inde coargui Marcionitæ possẽt. Et quod dicere audes corpora nostra corporeis omnibus istis qualitatibus post resurrectionem caritura, vnde tandem hausisti? Non ignoras enim hoc fuisse Origenistarum dogma, quòd spiritualia & ætherea post resurrectionem nostra futura sint corpora, quæ nec tactui subiaceant, nec oculis cernantur, nec pondere prægrauentur, nec pro locorum, in quibus futura sint, varietate mutentur. Et quũ Origenistis obiiceretur illud Christi, quod modo citaui, illud ipsum respondebant quod repetis, & quod refutans

tans Hieronymus aduerſus Iohannem Hieroſolymitanum, quid reſponderit noſſe te arbitror, & quid hac ipſa de re plurimis locis diſſeruerit Auguſtin⁹. Ac Brentius quidem veſter, fateor, reſpondet ſe minimè negare ipſius naturalis ſubſtantiæ reſurrectionem. Verùm, quæ eſt hæc ſubſtantia, cuius qualitates eſſentiales reſurrectio nõ perficiat, ſed aboleat? *Chriſtus*, ais, *hanc infirmitatem*, qua videlicet viſibilem & palpabilem ſe conſpiciendum prębuit, *diſcipulorum cauſa aſſumpſit, vt fidem reſurrectioni ſuæ faceret.* Sanè quòd quadraginta dies adhuc viuere cum diſcipulis ſuſtinuit, quòd cum ipſis comedit qui cibo amplius non egebat, & ſi quid ſimile in hiſtoria reſurrectionis narratur, id illum κατ' συγκατάβασιν feciſſe non ambigo. Verùm quòd viſibilis & palpabilis fuerit, eodem non tantùm quod ad materiam, ſed etiam quod ad veras & formales corporis proprietates, corpore præditus, abſit vt tibi concedam Infirmitati tribuendum, quum è contrario vna quæque ſubſtantia ſuis ſpecialibus proprietatibus perficiatur, quas gloria nõ deſtruit,

ſed illuſtrat. Si hæc tibi non ſatisfaciunt, ſaltem illud conſidera, quàm ſit abſurdum, exiſtimare Chriſto in illo ſuo illuſtri aduentu iſtam, quam vocatis, infirmitatem, qua vultis illum ſtatim à reſurrectione caruiſſe, reſumpturum, vt abſoluto demum iudicio rurſus eam deponat. Nec enim negabis hûc illum viſibili ſpecie venturum ſicut aſcendit, quia Angelorum teſtimonio alioqui refelleremini. Itaque ſi vobis credimus, qui nunc eſt inuiſibilis, fiet rurſum vltimo illo die viſibilis, ídque in gloria ſua, & quidem vt nobis etiam factis à reſurrectione inuiſibilibus occurrat. Denique quòd ſacramentalem & phyſicam præſentiam inter ſe opponis, ſi ad rem ipſam ſignificatam ſimul & intellectui verè oblatam refers, tecũ probamus, fatẽtes cum Apoſtolo Eph. 5. quod ibi agit in nobis Dominus, omnem naturalis intellectus facultatem longè latéque ſuperare. Sin verò realem eo ipſo corporis præſentiam ſignis teſtatam ſic intelligis, tum tibi aſſentiemur quum hyperphiſica & antiphyſica vnum & idem eſſe nobis demonſtraris.

Addit Pappus.

SED, inquies, ſaltem proprium corporis eſt, vt ſit quantitate prædi-tum & finitum. Verum hoc eſt, ideoq; non dicimus Chriſti corpus extenſum vel diffuſum eſſe in infinitam molem. Imò dicimus iam poſtquàm in cælum aſcendit, non alia ratione eſſe vbique quàm erat, quum in terris ambularet aut in ipſo puncto conceptionis in vtero Mariæ virginis: & vt iſtud pleniùs explicem, dicimus Chriſtum ſecundũ humanitatem eſſe omnipotentem & omnipræſentem &c. non ratione corporis glorioſi, ſed propter vnionem perſonalem. Nec eſt, quòd dicant ſe nihil detrahere maieſtati humanitatis Chriſti, quum ipſam ſubiiciunt naturæ legibus, quia Chriſtus etiam aſſumpſerit formam ſerui, & omnes humanas infirmitates excepto peccato, quod tamen non deroget ipſius humanitati. Ergo multò minùs ipſi derogare, ſi ei attribuantur proprietates humani corporis. Reſpondemus enim Chriſtum quum in ſtatu humilitatis, vt loquuntur, & in forma, vt Apoſtolus ait, ſerui in terris ambularet, non minùs fuiſſe

omnipotentem & omnipręſentē quàm nunc. Imò in ipſo puncto conceptionis hāc ei maieſtatem perſonalis vnionis tributam eſſe, quam tamen non ſēper exeruit, ſed tum ſolùm, quum ei viſum fuit.

Apologia Bezæ.

IMò non arbitror hoc eſſe appoſitum reſponſum. Nec enim quæritur an alio modo nunc ſit vbique Chriſti humanitas, quàm quum adhuc in terris ambularet: ſed hoc probatum volui, neque olim quum in terris eſſet, vbique fuiſſe, neque nunc quum in cælis eſt, vbique eſſe, quoniam videlicet & tunc erat & nunc eſt organico verè humano circumſcripto corpore præditus Chriſtus. Iſtud denique nihil ad rem, eo vno excepto, quòd omnino ſit ἀσύστατον, verum organicum corpus eſſe vbique, & tamen in ſua definita mole permanere, quum vni eidémque naturæ non poſſint repugnātia tribui, teſte in hac ipſa diſceptatione, Theodoreto, Vigilio, Auguſtino, ipſo denique Chriſto ex corporeę ſubſtantiæ proprietatibus, corporis veritatem

tatem adſtruente. Quod autem addis, humanitatem Chriſti eſſe omnipotentem & omnipræſentē, non ratione corporis glorioſi, ſed propter vnionē perſonalem, quînam tandem cum definitione vnionis perſonalis conſentiet, in qua diſertè exprimitur, proprietates cuiuſque naturæ eſſentiales ſaluas permanere? nempe ſi dixeris omnipotentiam iſtam & omnipræſentiam eſſe aliquid nō inhærens humanitati vt ſubiecto, ſed Deitati proprium, quod tamen tribuatur humanitati, vt in ipſa Deitate ſubſiſtenti. Et certè niſi ita eſſe ſtatuatis, conſequetur duas eſſe omnipotentias & omnipræſentias, vnam videlicet eſſentialem Deitatis, alteram accidentalem, ſiue, vt ludens Iacobus Andreas ſcribit, quaſi accidentalem, humanitati inſitas. Præterea (vt modò dixi) duas reales repugnantes proprietates vni & eidem ſubiecto eodem tempore attribueres, quod falciſſimum & abſurdiſſimum eſſe non ignoras. Sed illud rurſum vide quàm parum cum Brentij & Andreæ placitis cohæreat, quibus tamē velle te patrocinari video. Definiūt enim illi hypoſtaticam vnio-

nem reali omnium Deitatis aſſumentis proprietatum in humanitatem aſſumptam effuſione. Quînam ergo humanitas non fuerit effuſarum in ſeſe proprietatum receptaculum? Deinde iidem nolunt Deitatem aliter eſſe humanitati Chriſti quàm cæteris ſanctis perſonaliter vnitam, eo vnico excepto, quòd in ſanctis demenſæ, Chriſti verò humanitati omnes Deitatis proprietates ſint effuſæ. Conſtat autem dona in ſanctos effuſa, eſſe qualitates illis tanquam ſubiecto hærentes. Itaque quum præceptorum tuorum ſententiam ſtabilire velle videaris, illam tamen euertis, aut illi potiùs ſeſe tecum deſtruunt. Video enim illos hæc eadem prorſus ἀσύςατα ſcriptitare. Sed, age, demus ita hoc eſſe, vt tu nunc vis: ſítque & ſemper fuerit poſt vnionem omnipotẽs & omnipræſẽs humanitas Chriſti, non ſua, ſed hypoſtaticè aſſumpti Verbi omnipotẽtia & omnipræſentia: quînam rurſum à Iacobo Andrea non diſſenſeris, qui ne videatur ſecundariam quandam Deitatem comminiſci, reſpondere ſolet humanitatem Chriſti eſſe quidem vbique, ſed non eo modo,

quo ipſa Deitas vbiq. ſit? Etenim ſi humanitas eſt omnipræſens per Deitatis omnipręſentiã: eſt certè omnipræſẽs ea ipſa omnipręſẽtia, qua Deitas eſt omnipræſens, quanuis hoc illi per vnionem perſonalem accidat non ex natura ſed ex gratia. Imò quînam rurſus à ſeipſis non diſſenſerint Brentius & Iacobus Andreas, vt qui diſertis verbis teſtentur ſe per Deitatem Chriſti nullam eſſentialem Deitatem, ſed dona in carnẽ ipſam effuſa intelligere? Priùs ergo quomodo iſta inter ſe conſentanea ſint demonſtres oportet, quàm reſponſum tuum admitti poſſit. Res autem ipſa ſic ſeſe habet. De toto quopiam ὅλως conſiderato rectè & verè dicitur, quod tamen non niſi parti Totius propriè conuenit: at de vna parte dici verè nõ poteſt, neque quod eſt alterius partis, neque quod eſt Totius. Sic exempli gratia rectè dixeris Pappum (quod nomen eſt totius ὅλως conſiderati) loqui & ſcribere, & tamen ſolum os Pappi loquitur, ſola manus ſcribit. At partem aliquam Pappi nominans, puta oculum vel pedem, oculum loqui aut pedem ſcribere non dixeris, ſiue ſigillatim ſiue in vnico Pappi organico cor-

pore coniunctos illos consideraris. Sic agedum, consideremus in Christi persona Deitatem Verbi & humanitatē. Rectè dixeris Iesum (quod nomen est totius personæ) esse Iehouam, increatum, infinitum, omnipotentem, omniscium, omnipræsentem, & quicquid est Deitati essentiale, quæ tamen illi toti non nisi Deitatis respectu conueniunt: itémque Iesum esse conceptum in Maria, natum, crucifixum, mortuum, sepultum, à mortuis excitatum, & quicquid est humanitatis, quæ tamen soli Deitati non humanitati competunt. Vides igitur de toto Christo ὅλως considerato rectè dici, quod tamen de Toto Christi, id est, de singulis eius naturis falsum & impium fuerit affirmare, nempe vel Deitatem esse conceptam, mortuam, crucifixā, &c. vel humanitatem esse Iehouam, & increatum, aut infinitum quidpiam, quantumcunque istas duas naturas in vno Christo vnitas esse fatearis. Ratio autem cur hoc ita sit duplex est, vna quoniam abstracta nomina Deitatis aut humanitatis nunquam naturas nisi distinctè & quales sunt in sese declarāt,
ideoq́.

ideoq. nullus hic locus distinctioni inter καθ' ἑαυτὸ & κατ' ἄλλο: altera, quoniam vnio naturarum hypostatica suas cuique illarum essentiales proprietates relinquit illibatas, ac proinde efficere non potest vt vel Deitati humana, vel humanitati diuina citra impietatẽ Eutychianam tribuantur. Aut igitur nobis ostende, Pappe, vbique siue Infinitum esse (hæc enim necessariò cohærent) vni solíque Deitati non esse propriè & essentialiter & prorsus incõmunicabiliter proprium: aut illud nobiscũ fatere humanitati quantumuis personaliter cum Deitate vnitæ attribui citra Eutychianismum manifestum non posse. Nam quòd & Deo Verbo humana & Filio hominis diuina tribuuntur, vt si Deum quidem gloriæ crucifixum vel passum, Filium autem hominis æternum, omnipotentem, omnipræsentem dicas, (quæ omnia propter vnitatem personæ contra Nestorium verè & orthodoxè affirmantur) longè ab illis superioribus diuersum est: quod vtinam tandem aliquando placidè nobiscum agnoscatis, quum ad omnes istas controuersias tollendas & redden-

dam Ecclesiis pacem hæc vna expedità sit ratio relicta. Itaque significari totam Christi personam non tantùm ex toti personę communibus, sed etiam ex vtriuis perfectę naturæ propriis nominibus concretis, puta Dei, Verbi, Filij, Hominis (Christus enim ex perfectis duabus naturis in vnica subsistentia constat) tum ipse scripturæ vsus ostendit, tum ipsa ratio postulat ad vnitatē personæ demonstrandam, vt est rectè in veteribus synodis aduersus Nestorianam blasphemiam definitum. Iam verò quum in vnione naturarum hypostatica ex qua pendet totius Christi personæ vnitas, proprietates essentiales subiecta neutrius naturæ egrediantur, vides necessariò consequi Deo siue Verbo tribui humana, itémque Filio hominis diuina, non quidem κατ' ἄλλον (est enim Nestorianismus Alium & Alium ponere in Christo) neque καθ' ἑαυτὸ (est enim Eutychianismus essentiales proprietates naturarū transfundere) sed κατ' ἄλλο, id est, Deo quidem humana quatenus homo est, Filio autem hominis diuina quatenus Deus est. Itaque tam sunt falsæ istæ

Neſtorianæ enuntiationes, *Deus Verbum non eſt natus ex virgine neque crucifixus neque mortuus* : &, *Filius hominis non eſt æternus, omnipotens, omnipræſens*, quibus videlicet perſona diuiditur : quàm iſtæ quoque Eutychianæ, *Deus Verbum eſt conceptus, natus, crucifixus, mortuus ſecundum Deitatem* : *& Filius hominis eſt æternus, omnipotens, omnipræſens ſecundum humanitatem*, quibus eſſentiales proprietates transfunduntur. Iſtæ verò demum ſunt Chriſtianæ & orthodoxæ propter vnitatem perſonæ ex hypoſtatica vnione reſultantem, *Deus Verbum eſt conceptus, natus, crucifixus, mortus*, &c. ſed ſecundum humanitatem, ſiue in carne, vt loquitur Petrus, ſiue quatenus homo eſt: &, *Filius hominis eſt non tantùm omnipotens, omnipræſens, ſed etiam æternus ille Iehoua, erátque in cælis quum eſſet in terris, éſtque nunc quoque in terris, quanuis ſit in cælis*: ſed ſecundum Deitatem, ſiue quatenus Deus eſt, quibus enuntiationibus & vnitas perſonæ demonſtratur, & vnio hypoſtatica citra confuſionem proprietatum ſtatuitur. Inde verò & illud neceſſariò conſequitur,

verum quidem esse diuidi Christum nisi vbicunque est Verbum, dicatur etiã esse Filius hominis, quum Christus sit vnica persona Deus homo: at non itẽ, si dicatur non adesse humanitas vbicunque est Deitas. Nam Filius quidem hominis est Deus, quanuis non suiipsiꝰ, sed Verbi respectu secum hypostaticè vniti, & Deus Verbum & est homo, non in sese, sed in assumpta natura: humanitas verò quantumlibet vnita, non est tamen facta Deitas, neque Deitas euasit humanitas, siue essentia siue essentialibus proprietatibus. Itaque iam constat tropum κοινωνίας ἰδιωμάτων siue ἀλλοιώσεως intelligendum esse non de naturis ipsis, siue sigillatim siue coniunctim eas spectemus, sed de ipsa persona, non κατὰ μέρη sed ὅλως considerata, vt & scriptura loquitur & tota Ecclesia perpetuo consensu docuit. Itaque à seipso palàm dissentit Kemnitius, qui postquàm rectè fassus est essentiales proprietates sua subiecta non egredi, & glorificato Christi corpori manere saluam organici corporis symmetriam, realem tamen naturarum περιχώρησιν in abstractis, id est, in ipsis naturis statuat

tuat: quæ quidem περιχώρησις est tropi κοινωνίας ἰδιωμάτων fundamentum, & quum sit reciproca, statuenda quoque esset vtrinque realis, quanuis assumens natura in hypostatica vnione domine-tur. Itaque si firmũ esset Kemnitij fun-damentum, vnionem habitualem cum vnione ipsarum naturarũ confundētis, & illam, quod ad humanitatem attinet, nimium largè, id est, ad infinitatem vs-que extendentis, tam vera esset hæc e-nuntiatio, *Deitas est passa*, quàm ista, *hu-manitas est omnipræsens*. Atqui vtrãque falsam esse ostendimus ac proinde περι-χώρησιν essentialium proprietatum, vt & ipsarum naturarum de sola persona in concretis necessariò intelligi.

Sed & in forma serui explicanda ha-beo de quo tecum disceptem. Scio du-pliciter illum Apostoli locum explica-tum fuisse à recentioribus præsertim. Veteres enim summo consensu,, & re-ctè quidem meo iudicio, per formam Dei ipsam Verbi Deitatem, per for-mam serui humanitatem intelligunt: alij verò per formam Dei intelligunt ea quæ Deitatem ipsam consequuntur, vt *In forma Dei esse* idem declaret atque

ita se gerere vt Deitati conuenit, & *In forma serui esse* idem significet atque sese, dissimulata Deitatis maiestate ac potestate, ita vt seruum duntaxat præbere. Vtraque interpretatio hypostaticã vnionem essentialis tum Deitatis tum Humanitatis confirmat: quoniam Deo maiestate æqualis esse nõ potest, nisi qui essentialiter Deus est. Itaque inauditũ & intolerabile est Brentianorum dogma, quo statuũt carnem assumptam esse non οὐσίᾳ, sed ἐξουσίᾳ Deitati parem, qui error fuit Arrianæ hæreseos fundamentum, donec ἀνομοίως hæc absurditas animaduersa in Ecclesiam inueheret. Vos igitur omnium primi auctore Brentio & ei⁹ adstipulatore Iacobo Andrea (Lutherus enim in maioribus postillis eousque non progreditur, sed in secunda, quam attulimus, interpretatione subsistit.) tertiam interpretationem excogitastis, qua tum Dei tum serui formam Humanitati, idque inaudita priùs ratione, attribuistis. Vultis enim per hęc verba, *In forma Dei esse*, omnia quæ sunt Deitatis per naturam (ac in primis omnipræsentiam siue Vbiquitatem) effusa per gratiam in carnem

nem assumptam, ab ipso conceptionis carnis momento, significari, quam vnam Deitatem in Christo Iacobus Andreas agnoscit: formam autem serui esse illius Maiestatici gradus dissimulationem, quod Lutherus ipse eo loco, quem suprà citaui, miris modis exagitat aduersus eos qui interpretantur *Nescit*, id est, *non vult scire*. Et certè ex hoc fonte orta est Marcionis & Aphthartodocitarum hæresis, quæ Iustinianum Imperatorem perdidit, qua de re quũ plenissimè in respõsione aduers[9] Brentium disputarim, plura hoc loco non commemorabo.

Addit Pappus.

OBIICIEBAT sibi Beza nostros dicere, quandoquidem Christus corpus haberet gloriosum, ideo videri id non esse circunscriptum instar aliorum corporum humanorum.

Ad hoc ita respondet. Primò id nõ dici apposite, quia quum Christus Cœnam instituebat, non fuit tum corpus glorificatum, imò iam iam crucifigendum, & probrosissima morte afficiendum erat & huius etiam crucis & infir-

mitatis pro nobis exantlatæ memoria nobis renouatur in Cœna Domini. Deinde respõdet gloriã non ademisse corpori Christi naturam, sed perfecisse infirmitatem, vt Augustinus loquitur.

Responsio Pappi.

VERISSIMA hæc sunt: sed nihil contra nos, quia non dicimus vel Christum secundum humanitatem esse omnipræsentem propter glorificationem, vel corpus & sanguinem Christi in Cœna esse præsentia propter rationem corporis gloriosi. Sed dicimus omnipræsentem quidem esse semper & vbique propter vnionem personalem: in Cœna verò præsentem esse sacramentaliter (verè tamen & realiter) propterea quòd id ipse Christus nobis sit pollicitus, cuius verbis fidem habemus, de modo præsentiæ nihil soliciti.

Apologia Bezæ.

QVOD corpora gloriosa fateris esse circumscripta, nisi ad ipsius Christi corpus referas, certè apposite non

non reſpondes. Corpus autem Chriſti poſt receptam gloriam quum fateris circunſcriptum manere, primùm omnium vide quid ſis Andreæ Muſculo reſponſurus. Sic enim ſcribit in ſuis de incarnatione theſibus, *Quia vnus & idem Chriſtus eſt, ſicut ſecundum aſſumentem ſic & ſecundum aſſumptam naturam nullis localitatis phyſicæ legibus eſt ſubiectus, nec locorum terminis circunſcriptus.* Et ne reſpondeas Muſculum hoc intelligere de Maieſtatica omnipræſentia, quam à glorificatione diſtinguis, velim à te expendi quid de glorificatis corporibus diſertè ſentiat Iacobus Andreas. *Si Chriſtum* (inquit contra Heydelbergenſes) *conſideramus ſecundum ſtatum glorificati corporis, iuxta quem ei conformes fiemus, hoc quidem impetrauit, quòd nullo corporali loco ſit circunſcriptus: verùm ob hanc cauſam nondum eſt vbique præſens, quemadmodum & nos vna cum beatis Angelis non ſimus futuri vbique præſentes, & tamen corporaliter nullo loco erimus circunſcripti.* Scio te reſponſurum prorſus inter vos conuenire, quoniam Iacobus Andreas corporalem, tu verò naturalem locum ex-

cludis. Sed hoc nobis non ſatisfacit. Nam ſi verum & naturale corpus eſſe fateris quanuis glorioſum (fateberis autem niſi (quod non arbitror) velis corporis veritatem ac naturam glorificatione fuiſſe abſumptā) ſimul neceſſe eſt fatearis illud verè naturali & corporali loco contineri. Tuum autem NON VBI quid aliud eſt, quàm locus non locus? At Chriſtus, Vado, inquit, vobis parare locum. Et, Volo vt vbi fuero, ibi ſint. Et Cyrilli, Theodoreti, Auguſtini, Vigilij, Damaſceni tot citatos à nobis locos, diſputationē Hieronymi hac ipſa de re aduerſus Iohannem Origeniſtam, perpetuum denique Eccleſiæ aduerſus Marcionitas, Eutychianos, Monothelitas, Monophyſitas, Aphthartodocitas, teſtatum tot ſynodis conſēſum refellere te priùs oportuerit, quàm iſtud NON VBI & locum veri corporis organici non corporalem nec naturalem probare poſſis: quamuis de futuri ſeculi cōditione nolimus extra Dei verbum quærere, nedum pronuntiare. Quòd autem hæc Chriſti verba cum Nicodemo in terra loquentis, *Filius hominis qui eſt in cælis*,

de

de humanitate intelligis, hactenus in eo tibi non assentimur, quòd quicquid de Homine dicitur, putes de ipsa Humanitate dici, immemor videlicet de Homine quoque propter vnitatem personæ cõtra Nestorium dici etiam Deum nõ tamen Deitatem: eádem prorsus ratione, qua de Deo Verbo dicitur quoque Homo, non tamen Humanitas, quod Eutychetem fefellit, sicut in superioris argumenti Apologia demonstraui. Est enim περιχώρησις reciproca, vt quanuis assumens natura dominetur, tamen nõ magis vniatur Deitas Humanitati, quàm Humanitas Deitati. qua de re vtinam absque prȩiudicio legeris & expenderis differentem Theodoretum, eò magis idoneum veritatis testẽ, quòd aliquando ista non intellexerit: Vigilium ex professo istorum errorum oppugnatorem & martyrio nobilem, quẽ olim Tubingæ Dormilium Iacobus Andreas magno cum suo dedecore nuncupabat: Cyrillum, Damascenum denique, cuius totus tertius pene liber orthodoxæ fidei in istis refutandis consumitur, quæ vos affirmatis. Denique quòd hanc omnipræsentiam dicis non

competere corpori Christi quatenus glorificatum est, sed propter vnionem personalē, quæ ab ipso momēto incarnationis cœperit, nō satis intelligo quomodo verè dicatur. Primùm enim non ignoras in hoc ipso argumento quicunque aduersus Eutychetē disputarūt hoc sumere pro confesso, quòd neutra natura possit repugnātes proprietates recipere. Itaque rectè fatemini, vt & Kemnitius, Humanitatem tum infirmitatis tempore fuisse, tum post glorificationem manere in sese circunscriptam, vt istam omnipræsentiam ei in sese siue, vt loquūtur, habitualiter tribuere nullo modo possitis, quod tamen vbiq. inculcare valde sanè rerum istarum imperitus Selueccerus non veretur, quid sit κατ' ἄλλο & καθ' αὐτὸ prorsus ignorans, aut scire se dissimulans. Quid igitur, obsecro vos, ad stabiliendam omnipræsentiam vnio personalis iuuat? Nam si circunscriptionem non adimit Humanitati, quoniam saluas relinquit essentiales naturarum proprietates, certè omnipræsentiam in eam non effundit, quæ ex necessaria cōsecutione circūscriptioni repugnat. Superest igitur, vt dicatur Humanitas omni-

omnipræſens κατ' ἄλλο, id eſt, Deitatis Verbi reſpectu, ſiue non in ſeſe, ſed in ipſa Deitate, in qua ſubſiſtit. Sed hoc rurſum non minùs abſurdum fuerit dicere, quàm ſi dicatur cuiuſpiam corpus intelligentia præditum, nón in ſeſe, ſed in anima quîcúm eſt hypoſtaticè vnitum. Nam vt corpus & anima ſunt duarum diuerſæ naturæ, ſuíſque proprietatibus reipſa diſtinctarum rerum nomina, ita etiam (vt rectè inquit Damaſcenus lib. 3. cap. 4.) Deitatis & Humanitatis nomina, duas naturas repræſentant, ac proinde non niſi καθ' αὐτὸ, id eſt, quales ſunt in ſemetipſis conſiderari poſſunt. At vocabulorum Dei & Hominis in Chriſto ex duabus perfectis naturis ſubſiſtentis, alia ratio eſt, quàm Deitatis & Humanitatis. Dei enim & Hominis voces tum de ipſis naturis dicuntur (vt idem eodem loco docet Damaſcenus & ſępe iã obſeruauimus) tum propter perſonæ vnitatem, ipſam quoque totam hypoſtaſin, quanuis ex altera tantùm natura denominatam, declarant. Itaque contra Neſtoriũ rectè dicimus de Chriſto, *Hic Deus noſter in terra viſibilis*

conſpectus eſt, non ſecundum quod Deus eſt (verba ſunt Damaſceni) *ſed ſecundum quod ipſe idem eſt homo*: &, *Homo iſte eſt increatus, ἄναρχος, impalpabilis & incircunſcriptus*, vtique, non ſecundum quod homo eſt, ſed ſecundum quod idem ipſe eſt Deus. At perſonalis vnio quum non efficiat, vt vna & eadē ſit Deitas & Humanitas, ſed tantùm vt vnum & idem ſit hypoſtaticè Deus & Homo, non vides, Pappe, περιχώρησιν non eſſe naturarum, ſed perſonæ, ac proinde nec καθ' ἑαυτὸ neque κατ' ἄλλο poſſe vel humana de Deitate, vel diuina de Humanitate in abſtracto prędicari, quin pro vnione confuſionem adſtruamus?

Denique quod ad ſacramentalē præſentiam attinet, apertè definire te oportuit an hunc modum facias à ſuperioribus tribus diuerſum. Tres enim cum Kemnitio modos præſentiæ vnico corpori Chriſti attribuiſti. Vnum, quem per ſerui formam intelligitis, quo fuerit circunſcriptum localiter in terris, id (vt vos vultis) per infirmitatem: alterum quo ſit in cælis circunſcriptum ſimul & glorificatum: tertium denique

quo

quo sit vbique præsens propter personalem vnionem. Pontificij transsubstãtiatores vestrum Omnimaiesticũ modum asseruerunt quidem reipsa, sed obtectum alio quodam ineffabilis omnipotentiæ diuinę inuolucro. Viderunt enim, & apertè fassi sunt, hoc dogma quod vos tuemini, consistere cum veritate carnis assumptæ non posse, nisi aliud refugium, quàm vnionem hypostaticam haberent. & ex veteribus synodis edocti, rectè *κοινονίαν ἰδιωμάτων* intellexerunt in concreto tantùm vsurpari. At Lutherus omnium hominum primus (quod sine conuicio dictũ velim) quum realem corporis Christi in terris præsentiam, id est, eundem prorsus errorem, qui in hunc scopulũ pontificios impegit, substituta tantùm Transsubstantiationis loco Consubstãtiatione, tuendum suscepisset, primùm quidem ad Institutionis Cœnæ verba refugit, sed ita vt in iis vllum esse tropũ pernegaret. Deinde verò quum illi obiiceretur quod negari non potest, nullam esse alicuius dicti interpretationem admittendam, quæ cum confessis articulis fidei pugnaret, realem autem præ-

ſentiam Chriſti, quę ex illa ipſius expoſitione neceſſario conſequeretur, tum veritati carnis Chriſti circunſcriptæ, tũ eiuſdem in cęlos aſcenſioni, & eiuſdem ex cælis aduentui ex diametro repugnare, tunc pro eo quod cedere veritati oportuit & de ſacramentali ſignorũ & rei ſignificatæ coniunctione aliter, quàm de reali eorundem perceptione ſtatuere, contentionis ſtudio, & peccatis noſtris ſic merentibus, errorem certè multiplicauit, cuius pœnam iampridem luit Eccleſia. Hinc enim factũ eſt, vt triplicem illũ exiſtendi modũ vni & eidẽ corporis ſubiecto tribueret, eò tamẽ inclinãs vt, omiſſa vbiquitatis quæſtione, ab vnis inſtitutionis Cœnæ Domini verbis dogma realis illius realiter cũ pane conſubſtantiatę, & ore ſumptę atq; comeſæ carnis præſẽtiæ niteretur. At contrà Brentius proram & puppim huius realis præſentiæ tum in Cœna tum in rebus omnibus eſſe vult omnipræſentiam ab incarnationis momento: clamitat expreſsis verbis Iacobus Andreas, ſeſe niſi iſtud ſtatuatur ne tantillum quidẽ de verborum Cœnæ inſtitutione cum Zuinglianis, quos vocat

vocat, litigaturum: Andreas Muſculus palàm ſcribit aſcenſionem Chriſti non eſſe mutationem loci, ſed tantùm corporis diſparitionem: Kemnitius omnimaieſtaticum ſpectrum fulcit περιχωρήσεως non ad hypoſtaſin, ſed ad mutuam naturarum realem commeationem applicatione. Tu denique, ni fallor, quaſi Luthero aſſentiens, ex Cœnæ verbis quartum præſenti genus ſtatuis, quod ſacramentale vocas, de cuius modo nō ſumus, inquit, ſoliciti. Quaſi verò Lutherus in confeſſione non dicat apertiſſimè hunc modum eſſe definitiuum, ſicuti ſpiritus ſunt in locis. Sed age, animaduerteris illum de definitiuo præſentiæ modo manifeſtiſſimum Lutheri errorem: cur, obſecro, pro vbiquitate ſic depugnas niſi vt realem hanc præſentiam ſtabilias? Imò verò quum hunc modum dicis eſſe ſacramentalem, imprudens certè illum definis & explicas. Sacramentalē enim eſſe modum conſtat quum id quod menti, tum audibili verbo, tum ſymbolis viſibilibus adhibitis ſignificatur, itidem quoque per fidem ſpiritualiter fruēdum datur.

Itaque inanis est omnis ista de sacramentalis præsentiæ ineffabili modo, qui planus est ac perspicuus, disputatio, testante meritò Augustino non posse sacramenta stuporem habere vt mira, quum neque nouum, neque (vt ita loquar) miraculosum sit res aliquas visibiles ad significanda & obsignanda intellectualia in rebus etiam ciuilibus adhiberi. At si de ipsius in Cœna sacramentaliter significatæ rej perceptione disseratur, tunc sanè cum Apostolo exclamamus, Magnum esse hoc mysterium. Etsi enim ex verbo Dei edocti nouerimus quid ibi cum symbolis detur, nempe corpus & sanguis Domini: cui obiecto proponatur, nempe intellectui: quo instrumento recipiatur, nempe per fidem: in quem finem, nempe ad æternæ vitæ succum ex Christo mysticè nobis incorporato hauriendũ: qua denique virtute peragatur, diuina videlicet ac planè spirituali: quo modo tamen diuina virtus id efficiat, non magis intelligere posse nos profitentur, quàm quînam eadem illa vis ex nihilo omnia condiderit. Hæc autem nostra quum palam & articulis fidei singulis

& naturæ ac fini ſacramentorum ad amuſſim reſpondeant, atque adeo Inſtitutionis Cœnæ verbis nullam vim afferant (ſiquidem ſacramentalia ſacramentaliter ſic exponuntur) nunquámne, mi Pappe, quò nos abripuerit contentionis feruor, intelligemus? nunquã ſpiritum erroris nobis illudentem agnoſcemus? nunquámne depoſitis præiudiciis opus Domini tandiu, à quibus minimè oportuit, impeditum, cõmuni conatu proſequemur?

Decimumtertium Argumentum Bezæ.

FIDEI analogia non patitur, vt dicamus Chriſti corpus ſimul & ſemel eſſe pluribus in locis, quia Chriſtus aſcendit in cælum verè & viſibiliter, & inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Nemo autem venit in eũ locum vbi eſt.

Reſponſio Pappi.

VERISSIMI ſunt iſti articuli fidei. Vt, aſcenſio Chriſti non fuit illuſio. Aſcendit enim viſibiliter vt iam non ampliùs nobiſcum ſit viſibili

ratione & modo, ſicut erat cum diſcipulis, dum in terris ambularet. Sed interim nihil prohibet, quin Chriſtus etiam ſecundum humanitatem perſonaliter ſit vbique, quemadmodum ſuprà demonſtrauimus. Et huc pertinet quod dicit ad diſcipulos: Pauperes ſẽper habetis vobiſcum, me autem non ſemper. Manifeſtum enim eſt id de viſibili & naturali præſentia intelligendum eſſe; aliâs falſum eſſet, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Nam pronomen Ego, non tantùm Deitatem Chriſti denotat, ſed totam eius perſonam, quæ ex duabus naturis, diuina ſcilicet & humana conſtat.

Apologia Bezæ.

DVPLEX fuit argumenti non noſtra primùm ætate propoſiti, ſed ab omnibus eruditæ vetuſtatis patribus & receptæ orthodoxæ ſententiæ interpretibus ad probandam carnis Chriſti veritatem vſurpati fundamentum, eius videlicet aſcenſio non præſtigioſa, ſed vera, realis, ac viſibilis in ſuperas regiones ſupra omnes cælos: & eiuſdem ex iiſdem locis viſibilis futura,

vobis etiam confitentibus, reuersio. Tu tantùm ad alterum, nempe ad prius, respondes. Hæres igitur adhuc in posteriore, & tibi fuerit explicãdum, quomodo dicatur quispiam venire in eum locum, vbi iam antea reipsa existebat. Inuisibilem enim fieri ex visibili, & contrà ex inuisibli visibilem, idem significare nequit, atq. Abire & Redire, ipsius rei modò visibilis, modò inuisiblis, sed eius potiùs, cui modò sit visibilis modò inusibilis, respectu.. At certè neque ipsa historiæ narratio, neque vlla vllius scriptoris Christiani auctoritas, neque ipsa nostræ salutis ratio cum corporis Christi veritate cohærens pati potest, vt in aliquod spectaculum conuertatur eius Ascensio, quo scilicet testaretur Christus sese in posterum, quod ad humanitatem attinet, diuerso tamen modo nobiscum, nempe inuisibiliter, futurum. Rectè igitur sentis, quum fateris illusionem non fuisse: & tamen si non abiit, quum abire, si non ascendit, quũ ascendere deducentibus eum vsque supra nubes spectantium oculis videretur, si denique (vt non puduit Andreã Musculum scribere) ascẽsio Christi fuit

tantùm disparitio & euanescẽtia, quid totum istud aliud, quàm mera illusiò & prestigiatrix fallatia fuit? Imò vt inuisibile tunc factum demus Christi corpus, & , sicut scribit D. Lutherus, definitiuo, id est, peculiari spiritibus in loco existentiæ modo esse inceperit, quid hoc ad realem præsentiam in pane, tunc instituta Cœna cum non modò visibilis esset, verùm etiam summæ infirmitati proximus? Quòd si ab ipso incarnationis momento inuisibilitatẽ illi adscribatis eadem illa ratione, qua omnipotentem illum esse dicitis: aut ego nihil prorsus video, aut fateamini necesse est, simul, iisdémque momentis corpus eius fuisse visibile & inuisibile: aut quòd aspectabilem se præbuit, veras præstigias fuisse: & Christum discipulis illusisse, quum ex veri corporis organici proprietatibus etiam post resurrectionem, nempe quòd reipsa tum cerneretur (quo etiam argumento vtitur Iohannes Catholicæ epistolæ capite primo) veritatem sui corporis probaret: fuerintq; his argumentis frustra profectò oppugnati Marcionitæ, si vllo modo siue in sese, siue in alio propter

vnionem personalem inuisibilis fuit eius humanitas. Imò inuisibilem esse, &c, quod ait rectè Kemnitius, eandem in cælis symmetriam corporeę circunscriptæq́; naturæ seruare, quînam inter se cohæreant? & rursum si visibilem & circunscriptum esse, est infirmitatis (quînã verò infirmitas fuerit, quod est ipsius naturæ essentiale?) & tamen circũscriptus est in cælis Christus propter veri corporis modum, (vt expressè tuẽtur Theodoretus, Cyrillus, Augustinus, Vigilius, tu ipse denique & Kemnitius affirmatis) fuerit nunc certè vnò & eodem momento corpus Christi infirmum quidem in cælis apud Patrem in sua gloria, in terris verò potẽs & amplius quàm gloriosum: & ita fiet vt, quũ sicut ascendit ita etiam ad orbem terrarum iudicandum sit venturus in maiestate summa, rursùm factus in terra ex inuisibili visibilis suam scilicet infirmitatem repetat, ídque vt in sempiternũ infirmus cum infirmis, id est, visibilis cum visibilibus membris suis regnet: vel vt spectaculo iudicij peracto rursum inuisibilis cum inuisibilibus factis membris suis regnet, siquidem illud constat

oportere nostra corpora corpori Christi glorioso conformari. Atqui omnes ad vnum patres verbi diuini vestigia sequuti ex ascensione corporis Christi in cælos, atque adeò ex eiusdem in cælis, in quos ascendit ad dextram patris, collocatione, id est, ex eo quòd ex cælis potestatem à patre secundum humanitatem in omnes res subiectas acceptam exerceat, veritatem corporis circunscripti aduersus Marcionitas, & eiusdẽ à terris absentiã concludunt. Vos contrà ex his ipsis vbiquitatem & inuisibilitatem eius adstruitis, vsqueadeo vt Brẽtius apertè tum cælos tum inferos vbiq. statuat, ne vbiquitate sua excidat. Locos autem aduersus hoc dogma & ex Dei verbo, & ex omnibus patribus citatos, itémque quos aduersum nos profertis nunc non attingam. Vnius tantùm huius dicti Christi expositionem à vobis allatam mihi refellendam video. *Nam,* inquis, *pronomen* EGO *totam personam Christi denotat: ergo & humanitatem.* Quid igitur? putásne quicquid de tota Christi persona dicitur singulis eius naturis, siue seorsim siue coniunctim illas consideres, conuenire? Ergo si hoc

verum

verum eſt, dicamus Chriſtum quoque fuiſſe ante Abrahamum ſecundum humanitatem, quoniam dixit, Ante Abrahamum ego ſum. Quid? cum diceret Chriſtus, Glorifica me ea gloria, quã habui apud te priuſquàm hic mundus exiſteret, nónne idem pronomen priore quidem loco ad ſolam humanitatem, poſteriore verò ad Deitatem ſolam diſtinctè voſipſi refertis? Nec tamen propterea diuiditur Chriſtus cum Neſtorio, ſed naturarum proprietates aduerſus Eutyhcen, ſicuti par eſt, diſtinguntur. Sit ergo ſanè maneátque totus Chriſtus, perſonaliter ſiue ὅλως, non κατὰ μέρος conſideratus, nobiſcum ad conſummationem vſque ſeculi. Quid enim nobis Chriſtus Deus prodeſſet, niſi homo ſit & maneat? Sed quis vobis conceſſerit quicquid perſonaliter, id eſt, de tota perſona dicitur, etiã de Toto perſonæ dici? Num, quæſo, cuiuſpiam animam à corpore diuiſero, ſi eius animam dixero eſſe in cerebro, ac proinde à pedibus ſitu abeſſe? Num corpus cuiuſpiã in partes ſeco, ſi caput eius dixero ibi nõ eſſe, vbi ſunt pedes? Chriſti verò verba de ſua apud nos perpetua permanſione

non ad humanitatem ipſam, ſed ad Spiritus ipſius diuinam virtutem eſſe referenda, atque adeo patres omnes quaſi coitione facta, quid patres? imò ipſum Apoſtolum Heb.4.1.& 4. ex aſcenſione & ſeſſione ad dexteram patris in cælis, abſentiam humanitatis Chriſti à terris neceſſaria demõſtratione colligere, quũ prolatis claris, planis, perſpicuis teſtimoniis alibi toties ſit à noſtris demonſtratum, quo ſpiritu ſuadente fieri dixero, vt contrariæ ſententiæ tuendæ ſtudio ne nos quidem audire & placidè nobiſcum conferre ſuſtineatis? Putatis nimirum probè ad illa omnia ſemel eſſè reſponſum, ſi duplicem ſtatuatis præſentiam, vnam circunſcriptam & viſibilem, alteram inuiſibilem & incircunſcriptam, quam Lutherus in confeſſione definitiuam, Brentius planè diuinã & omnimaieſtaticam facit. Verùm quis vobis iſtam diſtinctionem in Eccleſia Dei omnibus ſeculis inauditam conceſſerit, ex qua præſertim tot erronea neceſſariò conſequantur? Veremini ne perſona Chriſti diuidatur, niſi vbicunque eſt Deitas, ſtatuatur etiã humanitas. Et tamẽ hoc ipſũ palam ſẽtire,

dicere,

dicere, ſcribere Brentium & Iacobum Andream, eorúmque fautores non animaduertitis, quum apertis verbis docēt Deitatem ſubſiſtentialiter omnibus rebus & perſonaliter omnibus ſanctis vnitam: nec Deitatem οὐσιώδη ſed tantùm perfectè ἐνεργητικὴν eſſe in Chriſto ſpectandam? Fruſtra verò metui diſſolutionem perſonæ, neque περιχώρησιν naturarum tolli, imò perſonalem vnionem tum verè retineri, quum proprietates naturarum eſſentiales diſtinguntur abundè tum à veteribus omnibus tum à noſtris demonſtratum arbitror.

Decimumquartum Argumentum Bezæ.

CONTRADICTORIA ſūt Finitum & Infinitum.

Reſponſio Pappi.

NON magis contradictoria ſunt quàm vnam & eandem perſonam eſſe Deum & hominem, id eſt, creatorem & creaturam. Creatura ſiquidem finita eſt, creator verò infinitus, qui tamen eſt articulus fidei nobis propoſitus ad credendum, non autem vt ad humanæ rationis regulam eum examinemus,

ne, quum ſcrutamur maieſtatem, opprimamur à gloria

Apologia Bezæ.

IMò, quæſo, vide num ſatis appoſitè reſpondeas. Nec enim ſimpliciter dixi repugnãtia eſſe Finitum & Infinitum (quis enim id ignorat?) ſed dixi quum hæc ſint ita contradicentia, vt eidem ſubiecto tribui ſimul nõ poſſint, de carne Chriſti dici verè non poſſe. At tu quod de carne, id eſt, aſſumpta natura dixi (quæ etſi per ſe non ſubſiſtit, tamen ſubſterni ſuis qualitatibus non deſinit) ad ipſam perſonam trahis, de qua fateor quidem dici Finitum & Infinitum, ſed duarum diuerſarum naturarum reſpectu, vt tu ipſe explicas. Num verò quùm vnum & eundem hominem dicimus mortalem eſſe ſecundum corpus & immortalem ſecundum animam, idcirco mortalitatem ſimul & immortalitatem corpori vel animæ attribueris? Fuit igitur hoc demum tibi de quo quærebatur demonſtrandum, quînam videlicet verum eſſe poſſit, id eſt verbo Dei conſentaneum vnum & idem corpus Chriſti eodem momento eſſe in cælis ſymmetria ſua & quanti-

tate

tate circunſcriptum (vt rectè loquitur Kemnitius) & tamen ſiue in ſeſe & in abſtracto (vt ſcribit Selueccerus) ſiue in Deitate Verbi (vt alij ænigmaticè loquuntur) eſſe omnipræſentem vnionis perſonalis prærogatiua , quam tamen omnibus ſanctis communem eſſe vult Iacobus Andreas. Quod autem ais non eſſe ſcrutandam Maieſtatem in vnionis myſterio , in eo tibi planè aſſentimur: ſed eos negamus hoc crimine teneri, qui falſas verbi diuini interpretationes ex articulorum fidei analogia , & locorum collatione dignoſci volunt.

Decimumquintum Argumentum Bezæ.

SI hærendum eſt in ſingulis verbis, nec vlla admitti debet figura, ſequitur vt ſolum corpus ſit in pane, & ſolus ſanguis in vino : & ita corpus & ſanguis Chriſti ſeparantur à ſe inuicem.

Reſponſio Pappi.

NON id ſequitur ex noſtra ſententia, quia non includimus corpus Chriſti localiter pani, & ſanguinem vino, ſicut Papiſtæ. Sed dicimus corpus & ſanguinem Chriſti cum pane & vino præſentia eſſe ſacramentaliter. Modum

autem præſẽtiæ credimus propter verba Chriſti: non autem qualis ſit, curioſè definimus.

Apologia Bezæ.

IMò (excepta tranſſubſtantiatione) eadem eſt veſtra ſententia quę Papiſtarum, Luthero quoque manifeſtè in confeſſione maiore Nicolaum Papam laudante. Vultis autem vtrique in inſtitutionis Cœnæ verbis τὸ ῥητὸν præciſè abſque vllo prorſus tropo ſeruari. Ideo dixi quum in priore parte Inſtitutionis mentio tantùm fiat corporis, in poſteriore verò ſanguinis, niſi ſinecdoche vtrinque ſtatuatur, neceſſariò ſequi ſolum corpus eſſe in pane & ſolum ſanguinem in vino: neque tu ſanè quicquã hîc reſpondes quod ad rem faciat. Nam ſiue localiter id fiat, ſiue alio vllo vel cognito vel incognito modo id fieri dicas, firmum tamen argumenti mei fundamentum perſtabit. Quod autem dicis corpus & ſanguinem cum pane & vino præſentia eſſe ſacramentaliter, ſi eo ſenſu abs te dicitur, quo ſentit Iacobus Andreas theſi 53, nempe ab inſtitutione Cœnæ non pendere præſentiam corporis, ſed tantùm eius diſpenſatio-

ſationem (illam enim ab vnica vbique præſentia Maieſtatis, quam vocat, eſſe petendam) priùs erit tibi cum illo tranſigēdum, quàm nobiſcum diſputandũ, qui & ipſi in ſacramento, id eſt, ſacramento repræſentatam, adeſſe carnem Chriſti in Cœna, & nobis ſpiritualiter per fidem fruendam dari minimè diffitemur, teſte tot ántè annis D. Zuinglio beatæ memoriæ in Confeſſione Regi Galliarum Franciſcò primo dicata.

Decimumſextum Argumentum Bezæ.

SI corporaliter comedimus corpus Chriſti, & traiicimus in ventriculum, tum nullus eſt vſus manducationis.

Reſponſio Pappi.

NEMO ex noſtris tam abſurdè & Capernaiticè atque more ἀνθρωποφάγων loquitur. Non dicimus nos corpus Chriſti ſumere corporaliter, oraliter, dentaliter, &c. ſed ſacramentaliter, vt iam aliquoties eſt explicatum.

Apologia Bezæ.

OBSECRO te, vt ex vetere formula agamus; Inter bonos benè

agier oportet. Vos ita prorſus accipienda eſſe verba inſtítutionis Cœnæ Domini dicitis vti ſonant. Quid te iuuat igitur iſtud, quòd Chriſti corpus nõ ſolum, ſed ſacramentaliter, id eſt, vnà cum pane, manu propriè accipiatur & ore comedatur? Nam ſi res ita ſe habet, quînam negaueris alterum eſſe neceſſarium, nempe vt vel ſtatim corpus euaneſcat, vel in ventriculum quoque vnà cum pane traiiciatur? Non poteſtis tamen hoc ferre, & nos conuicium vobis facere clamitatis. Atqui Deus mihi teſtis eſt me non conuiciandi animo ſic loqui, ſed quoniam, teſte D. Luthero in tractatione de Conciliis, & reipſa hoc clamante, non ſatis ſani hominis eſſe videtur negare conſequẽs, cuius fatearis antecedens, quod etiam Brentiũ ad vbiquitatem pedibus ac manibus aſſerendam coëgit. Et certè hoc dixi & dico, non niſi poſita vbiquitate ſtare vel tranſſubſtantiationem papiſticam vel conſubſtantiationem veſtram poſſe, ac proinde quicquid iſti ſeſe deſtruẽti fundamento ſuperſtruitur, corruiturum ſimulatque ſpiritus erroris efficacia deſierit: qua in re, vtinam & tu, mi

Pappe,

Pappe, & omnes ij, de quorum alioqui tum doctrina tum pietate ſentio quod decet, operam præclaram tandem aliquando naucetis. Sed, vt ad rem redeam, non ignoras gloſſam iuris Canonici in Cap. Ego Berengarius, de Conſecr. diſt. 2. in hæc verba, *Panem & Vinum, quæ in altari ponuntur, non ſolùm ſacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe & ſẽſualiter non ſolùm ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, fidelium dentibus atteri,* admonere, niſi hæc prudenter accipiantur, futurum vt in maiorem hæreſin incidamus. At Lutherus in maiore confeſſione, quam ſanè ſupprimi vt alia ſatis multa præſtitiſſet, *Quod pani*, inquit, *fit, idipſum* VERE ET PROPRIE *corpori Chriſti tribuitur propter ſacramentalem coniunctionem. Malè igitur gloſſa in iure Canonico, quum Nicolaum Papam reprehẽdit, quòd dicat atteri dentibus verum corpus Chriſti. Atque vtinam tam Chriſtianè egiſſẽt omnes Papæ, vt Pontifex ille cum Berengario egit in iſta confeßione*. Hæc ille. Quòd ſi ſacramentalis coniunctio ita eſt realis vt propriè dicatur de corpore quod de

ipſo panis elemento, mirum ſanè quiddam feceris, niſi etiã concedas propriè ac reipſa corpus frangi (vbi quidem frangitur, quod audio non magis in veſtris Eccleſiis, quàm in Papiſticis obſeruari) ipſis dentibus atteri, in ventriculum deſcendere, atque adeo concoqui & nobis aſſimilari, niſi malitis cum Papiſtis præſentiam illam deſinere, ſimulatque ſpecierum forma deperiit.

Decimumſeptimum Argumentum Bezæ.

CHRISTVS dicit, hoc facite in mei recordationem. Meminimus autem non rerum præſentium, ſed vel præteritarum vel abſentium: Ergo corpus Chriſti non eſt præſens.

Reſponſio Pappi.

HÆC verba non loquũtur de ſubſtantia Cœnæ Domini, ſed de fine, vſu & fructu eius, vt meminerimus per veram fidem, videlicet eius mortis & paſſionis, qua ſumus redempti: non vt recordemur eius rei, quæ nobis in Cœna exhibetur.

Apologia Bezæ.

TV videris ex quo iſtarum Homiliarum mearum loco iſtud argu-

mentũ deprõpſeris, quemadmodũ alia nõnulla te video partĩ ex noſtris præteriiſſe, partim tibi cõfinxiſſe, niſi fortè alterius alicuius culpa id euenerit. Habeo tamen quod reſpondeam. Hæc enim, inquit Chriſtus, facite in mei recordationem: quibus verbis ego non video quî poſſis inficiari, non tantùm ipſius mortis, ſed etiam ipſiuſmet corporis Chriſti pro nobis traditi & ſanguinis pro nobis effuſi viſibilia ἀντίτυπα nobis illic ad excitandã eorum etiã ipſorum recordationem præberi, certè vt in ſeſe ac reipſa abſentium. Quorſum enim ſi res ipſæ præſentes ſiſterentur, illa μνημόσυνα adhiberentur?

Decimumoctauum Argumentum Bezæ.

NON euacuãtur ſigna, etiamſi corpus & ſanguinem Chriſti non dicamus eſſe præſentia, quia in Baptiſmo ſignum, id eſt, aqua, non ideo vanum eſt & inane, quia ſanguis Chriſti per aquam ſignificatus, non tamen copulatur cum aqua.

Reſponſio Pappi.

CHRISTVS de aqua Baptiſmi non dixit, Hic eſt ſanguis meus,

ſed in Cœna dixit, Hoc eſt corpus meũ: & de vino, Hic eſt ſanguis meus &c. Quæ verba tum protulit, quum Teſtamentum ſuum condidit, nec locutus eſt ænigmaticè.

Apologia Bezæ.

PAPISTIS certè tranſſubſtantiatoribus potiùs, quàm vobis conuenerit hæc reſponſio. Nec enim puto vos inficiari, non minore virtute, quàm corpore & ſanguine Chriſti in Cœna paſcamur ad vitam æternam, nos eius ſanguine in Baptiſmo ablui. Quòd ſi ſanguis Chriſti in Baptiſmo, quanuis cum aqua ipſa minimè realiter præſens (vobis confitentibus) tamen ad abluenda credentium peccata ſufficit, nec propterea euacuatur Baptiſmus, quòd præſens reipſa cum aqua ſanguis nõ effundatur: cur ad animos in vitam æternã reficiendos corpus & ſanguinem Domini minùs ſufficere dixerimus, etiamſi reipſa cum panis & vini ſignis non copulentur? Iam verò quod ad Teſtamẽti vocem attinet, ſi minùs id putaris ad Baptiſmum, quàm ad Cœnam Domini pertinere, præterquàm quòd res ipſa te redarguerit, quum ſanguine

Christi in Baptismo remissionem peccatorum consequi non minùs, quàm in poculi sacri sumptione, & Christum induere, ipsiq; inseri, & vna sepeliri ac resurgere non minùs, quàm ipsi incorporari in Cœna dicamur: excluseris certè à Christi testamēto infantes priùs morientes, quàm ad Domini mensam possint accedere. Putidum autem illud ac millies recoctum à Papistis ferculum, quòd in testamenti factione nullus sit vlli tropo locus, nescio quid tibi in mētem venerit, vt nobis reponeres.

Decimumnonum Argumentum Bezæ.

DICIT Beza magis spiritualem & abstrusam atque ineffabilem esse corporis Christi coniunctionem nobiscum, quam ipsi comminiscuntur, atq. nostra sit, qua videlicet ex ipsorum sententia corpus Christi, quod in cælis est nobis in terra existentibus, per fidem efficaciter coniūgatur, quòd longè maius sit miraculū, quàm si præsens Christi corpus præsentibus coniungeretur.

Responsio Pappi.

NON mirum est hoc eis figmentū magis placere, quùm sit opus ma-

nuum ipſorum, ab ipſis videlicet præter & contra Dei verbum, & humanæ rationis perſuaſionem excogitatum. Et certè id eſt, quod dicimus: ipſos fidei ſuæ maiorem efficaciam & potentiam tribuere, quàm ipſi Chriſto. Nam quum Chriſtus dixerit ſuum verum corpus & ſanguinem adeſſe, putãt id ab ipſo prę-ſtari non poſſe: interim tamen fidei ſuę tribuũt, vt nubes penetret, & Chriſtum in ſupremo cęlo collocatum verè & efficaciter apprehendat. Non autem quæritur hoc loco vtra præſentiæ ratio humanæ naturæ videatur magis ſpiritualis & abſtruſa, ſed quid Chriſtus dixerit.

Apologia Bezæ.

IMò nobis iniuriam facis, Pappe, quã tibi condonet Dominus: ac etiam contra Dialecticorum regulas grauiter peccas. Aſſumis enim illud ipſum de quo quæritur, Num videlicet Chriſti verba ſint ita, vt vos vultis de corporali præſentia in pane, an verò de corporis quidem præſentia, ſed myſtica & ſpirituali intelligenda. Deinde & à teipſo & à Brentianis omnibus deficis, quum ad ſtatuendam iſtam realem corporis

in

in pane præſentiam ad Chriſti verba refugis, quam tamen toties iam antea ad incarnationem ſiue vnionem hypoſtaticã retuliſti: cuius virtute ſi Chriſti corpus eſt verè vbique eſſentialiter, nempe & in pane hanc ipſam ob cauſã extiterit, non quòd dixerit Chriſtus, Hoc eſt corpus meum. Inſtitutio autẽ Cœnæ hoc tantùm effecerit, vt ibi detur & accipiatur. Præterea quod ais nos plus tribuere fidei, quàm Chriſto, quoniam fide credamus apprehẽdi Chriſtum, quanuis longiſſimè remotum, & tamẽ negemus efficere poſſe Chriſtum, vt corpus & ſanguis ipſius verè adſint: in eo rurſũ nobis magnam iniuriam facis. Primùm enim quantamcũque vim fidei tribuimus, an non Chriſto ipſi adſcribimus? niſi fortè putas nos vſqueadeo inſanire, vt fidem credamus in ſeſe hanc vim habere, ac non potiùs Chriſtũ in credentibus quicquid promiſit vna ſui Spiritus virtute efficere. Deinde nõ ſimpliciter, ſed ex hypotheſi dicimus Chriſtum nõ poſſe corpus ſuum in terris ita, vt vultis, ſiſtere, quoniam videlicet mentiri ac proinde contradictoria velle, vel facere non poſſit. Contradi-

ctoria autem esse dicimus, Christum vnico corpore, eóque verè organica quãtitate & symmetria præditũ, simul eodémque momento esse hoc ipso corpore reipsa præsentẽ in terris, & quidem vel omnibus locis, vt volunt Brentiani, atque adeo vbicunque est Deitas: vel, vt nonnulli modestiores volunt, quot locis Cœna Domini ritè celebratur. Hoccine verò est Christi Deitatẽ omnipotentem inficiari, an potiùs illam cum ipsius patefacta voluntate copulare, & ex fidei analogia atque adeo ex sacramentorum institutionis fine æstimare? Sic certè nos ipse quoque Augustinus argumentari docuit, quem locum rogo te, vt diligenter expendas, prout sæpe iam estis admoniti. Minimè igitur ignoras duplex illud Manichæorũ delirium, qui Deum quidem rebus omnibus insitum veluti rerum ipsarum essentialem partem somniabant, Christum verò in omni ligno & fructu, cuius etiã virtutem in Sole, sapientiam in Luna ponebant. Illud autem prius commentum si dixero apertissimè à Iacobo Andrea rursum inuehi, num (quæso) fuerim mentitus? Scribit enim disertis

verbis

verbis, Deum, quod ad essentiam attinet, esse subsistentialiter in rebus omnibus, & personaliter omnibus sanctis vnitũ, quod puduisset ipsos Manichæos fortasse profiteri, Christum verò Manichæi tantùm in omni arbore & fructu collocabant: vos vbique esse reipsa totum contenditis. Et quidem quum id viderent Manichæi quadrare naturali corpori non posse, apertè imaginarium tantùm quoddam corpus illi tribuebant. Vos autem istam repugnantiam nihil veriti, verum corpus Christo tribuitis, sed quod virtute Deitatis sit vbique, id est, corpus non corpus, finitum simul ac infinitum, siue quantum & non quantum, quod nobis quidem certè videtur ipso Manichæorum commento absurdius. Quid autem ad hæc Augustinus? Prius quidem illud multis locis refellit, ostendens longè aliud esse Deum, quàm à Deo, & per Deum existere. Posterius autem sic refutat libro aduersùs Faustum vicesimo, vt dicat, si Christi corpus esset in omni ligno & fructu, oportere alterum istorum sequi, nempe vt vel, si corpus istud vnicũ esse statuatur, sit per omnia ligna

distentum, ac proinde in nullo ligno totum existat, vel vt totidem corpora Christo tribuãtur, quot sunt ligna. Obsecro verò, an non idem prorsus responsũ multò magis nobis suppeditatis, qui Christi humanitatem vultis nõ tantùm in tot panibus, quot panes in Cœnæ celebratione in toto terrarum orbe distribuuntur, sed etiam in omnibus locis sine exceptione inexistere? Nec defuit Manichæis, vt eo ipso loco tractatur, quod obiicerent de pane mystico, in quo sese dicebant Christianos habere adstipulatores, vt qui tot simul panibus Christi corporis nomen attribuerẽt. Num igitur Augustinus ad hypostaticam omnimaiestatem, num ad τὸ ῥητὸν illorum verborum refugit? Nequaquam profectò. Tunc enim erant ista Ecclesiæ Dei prorsus ignota, & seipsum suo gladio iugulasset, quoniam hæc eadem in ipsum retorsissent Manichæi, quæ fuisset in ipsos iaculatus. Sed duo respondet, vnum quòd panis iste, quem Christiani corpus Christi vocant, non nascatur, sed talis fiat, quum Manichæi omni ligno naturâ inesse Christi corp⁹ dicerẽt, quod & vos

ho-

hodie necesse est fateri ex dogmate vestro consequi, ex quo tempore Verbum caro factum est: alterum quòd panis iste sit corpus Christi mysticè, id est, sacramentaliter duntaxat, cuius responsionis vides nullam vim esse potuisse, si SACRAMENTALITER & REIPSA in, vel sub, vel cũ pane esse, vnum & idem significarent.

Vigesimum Argumentum Bezæ.

IN Actis dicitur, Corda Christianorum fuisse coniuncta, quia videlicet eorum idem fuit sensus, & voluntas eadem: eodem modo Christus nobis coniungitur per fidem, vt idem cum ipso sentiamus. Nec est necesse ideo, vt ad nos de cælo descendat.

Responsio Pappi.

NVLLIBI in Scriptura docetur non alio modo Christum Ecclesiæ suæ coniungi, quàm fideles inter se coniuncti sint. Sed hoc certum est ex S. literis, propter personalem vnionem Christum etiam secũdùm humanitatem esse vbique.

Apologia Bezæ.

NE hoc quidem argumentum in Homiliis illis nostris inuenisti, Pappe, neque vnquam diximus sola voluntate tenus nos Christo consociari. Imò fassi semper sumus oportere nos ipsummet Christum participare: neque ignoras quomodo Cyrilli locum ex libro ipsius decimo in Iohannem cap. 13. interpretari consueuerimus, vbi copiosè mysterium istud explicatur. Veteris ergo translatione quęstionis, quod certè factum non oportuit: quod vt melius perspicias, scito inter nos, non quid nobis à Deo Patre in Cœna ipsius detur controuerti, quum & ipsum Christum, & quæ ipsius carni insunt, & quæ ab ipso in nobis efficiuntur, nostra fieri ad salutem oportere vltro fateamur: sed in eo positam esse controuersiam, quòd in simplici quidem verbo, ac etiam in Baptismo solam vim ἐνεργητικὴν Christi doceatis nobis communicari, in Cœna verò ipsam præterea Christi humanitatem manibus & ore sumendã vnà cum signis dari velitis: vnde sequitur illius, quamuis (vt vultis) non localiter, tamen eo ipso in loco,

loco, realis in ipsis signis, corporis & sanguinis Domini inexistentia. Nos autem efficacitatem & effecta ipsius Christi neque in verbo simplici, neque in sacramentis seiungimus, & tum ipsummet, tum quæ ipsius carni insunt, in sacramentis quidem mysticè significari, spirituali autem virtute per fidem nostra fieri affirmamus, vt nulla hîc sit corporis nostri actio præter meram ipsam symbolorum acceptionem. De hoc igitur quum quæratur, de eo demum respondere te oportuit. Nam quod de personali vnione inculcas, satis supérque est à me demonstratum de homine quatenus Deus est, nam de ipsa humanitate siue seorsim, siue cõiunctim considerata intelligendum.

Vigesimumprimum Argumentum Bezæ.

SOL in cælo existens radiis suis nos calefacit, nec opus est propterea ad nos in terram descendat. Quare non igitur eadem vel multò maior sit efficacia Solis iusticiæ, id est, Christi.

Responsio Pappi.

NON quadrat similitudo. Nam Sol, vt reliqua astra, virtute sua & in-

fluxu quodam in nos agunt: verùm Christus ita in nobis operatur, vt simul ipse sit præsentissimus, quod S. scriptura manifestè testatur, & personalis quoque vnio euincit.

Apologia Bezæ.

MEA hæc verba sunt. *Quum Solis quantumuis procul positi calore vniuersus orbis vegetetur, non poterit scilicet Christus, carne & sanguine in cælo permanentibus, vsqueadeo verè esse nostrum mysticum caput, vt æternæ vitæ succum nobis instillet.* Minimè igitur ista vt paria, sed minus potiùs cum maiore comparaui: neque sanè tibi facilè fuerit hoc argumentum refutare. Falleris autem vehementer si putas Christum ipsummet idcirco nobis communicari, vt eius corpus cum nostro essentialiter coalescat ac veluti ferruminetur. Nam potiùs, vt est spiritualis modus istius communionis, ita etiam spiritualis est ipsius finis, nempe vt ab ipso nobis communicato quicquid ad salutem nostram requiritur partim nobis imputetur, partim in nos vnà cum vita tandem ipsa æterna spiritualiter per fidem deriuetur.

Vige-

Vigesimumsecundum Argumentum Bezæ.

CHRISTVS nõ alia ratione nobis præsens est in sacramento Cœnæ, quàm olim sanctis patribus, vt testatur Apostolus 1. Cor. 10. Ergo non est præsens corpore suo.

Responsio Pappi.

PAVLVS eo loco minimè id dicit, quod ipsi fingunt, videlicet patres sub veteri Testamento eandem escam manducasse nobiscum: sed inquit ipsos Iudæos, quos Dominus ex Ægypto educebat, eandem escam manducasse, hoc est, fuisse membra Ecclesiæ & participasse iisdem sacramentis: & nihilominus tamen eos qui peccauerunt à Deo punitos esse. Idcirco caueamus nobis & non permittamus nobis licentiam peccandi, propterea quòd membra simus Ecclesię. Certum autem est maximam esse differentiam veteris & noui Testamenti, propterea quòd iam credimus in Christũ incarnatum, qui reuera nobis adest, non tantùm Deitate sua (quemadmodum patribus olim) sed etiam humanitate. Nam

propter vnionem perſonalem non poteſt nobis adeſſe Deitas, quin ſimul adſit humanitas.

Apologia Bezæ.

RVRSVM aberras à noſtro argumento. Nec enim vnquam ſũ inficiatus corpus Domini præſens eſſe in Cœna, ſed ſacramentaliter non reali inexiſtentia in, ſub, vel cum pane: & verè in Cœna percipi, ſed ſpiritualiter per fidem, non manibus aut ore. Vt autem vtrunque probarem, id eſt, vt iſtam realẽ inexiſtentiam, quã tu rurſum non inſtitutioni, ſed hypoſtaticę vnioni tribuis, oſtenderem, etiam ſi poſſibilem eſſe darem, tamen ad veritatem ſacramenti & veram perceptionem corporis Domini neceſſariam non eſſe, produxi quod teſtatur Paulus, Patres nimirum eundem potum bibiſſe, & eundem cibum atque nos manducaſſe, id eſt, ipſomet Apoſtolo interprete, Chriſtum ipſum, eúmque totum: etſi reipſa nondum humanitas ipſius erat in rerum natura, nedum vt realiter illis veteribus ſymbolis inexiſteret. Etenim neque abſque Chriſto fuit vnquam ſalus

lus aut fides, neque Christus dimidius vllos vnquam seruauit: ex quo consequitur illorum fidei spiritualiter iam tum fuisse præsentem (de iure videlicet, vt loquuntur) Christi humanitatem nasciturам, sicut nostræ fidei itidem spiritualiter nunc est eadem præsens, ipso, vt loquitur, facto: symbolis videlicet variatis, eadem autem vbique tũ re significata, tum fide, & eodem præsentiæ sacramentalis, ac spiritualis perceptionis modo. At tu contrà contendis non esse hãc Apostoli mentem, vt dicat patres & nos, sed patres potiùs omnes eiusdem inter se cibi, nempe Mannæ, & eiusdem potus, nempe riui ex petra profluentis, fuisse participes. Atqui ne tu quidem opinor in controuersiam reuocaris, sacramẽta veterum, quod ad rem significatam attinet, fuisse cum nostris eadem, quanuis signis diuersa, quum Christum & quidem totum (quum dimidius nihil prosit) adumbrarint venturũ, nostra verò Christum qui venit, quæ temporis differentia nullum in re ipsa discrimen constituit, sicut copiosè plurimis locis explicat Augustinus. Sed negabis for-

taſſis Apoſtolum eò reſpexiſſe. Audi igitur eundem illũ Apoſtoli verbis fretum diſertis verbis noſtram expoſitionem confirmantem. Sic enim ille tractatu in Ioh. 45. vt iampridem Illyrico illi totius Germaniç peſti obieci. *Eũdem potum ſpiritualem biberunt, ſpiritualem eundem, corporalem non eundem. Quid enim illi bibebant? Bibebant de ſpirituali petra, petra autem erat Chriſtus. Videte ergo. Fide manente, ſigna ſunt variata. Ibi petra Chriſtus, nobis Chriſtus, quod in altari ponitur. Et illi pro magno ſacramento eiuſdem Chriſti, biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus norunt fideles. Si ſpeciem viſibilem intendas, aliud eſt: ſin verò intelligibilem ſignificationem, eundem potum ſpiritualem biberunt.* Et rurſus in tractatu De pœnitentiæ vtilitate, quem γνήσιον eſſe non video cur dubitemus. *Eundem*, inquit, *cibum manducauerunt. Quid eſt* EVNDEM, *niſi* QVEM ETIAM NOS?

Vigeſimumtertium Argumentum Bezæ.

FIDE abſentia nobis ſunt præſentia, & quæ nondum ſunt, quia fides

des eſt hypoſtaſis rerum non exiſtentium.

Reſponſio Pappi.

VERVM ideſt: ſed non inde ſequitur Chriſtum nobis non alia ratione eſſe præſentem, quia manifeſtè S. literæ nobis perſonalem ipſius omnipræſentiam confirmant. Deinde ſi ratio præſentiæ Chriſti penderet ex noſtra fide, non tantùm miſerè nobiſcum ageretur propter noſtram incredulitatem, verùm etiam fides noſtra, vt dictum eſt, præſtantior & potentior eſſet ipſo Chriſto, vtpote quæ Chriſtum nobis præſentem ſiſteret, vel abſentem eſſe cogeret, prout videlicet quilibet vel crederet, vel non crederet.

Apologia Bezæ.

PERSONALEM præſentiam miramur, Pappe, à te non diſtingui ab humanitatis præſentia, quum, vt toties eſt à nobis anteà inculcatum, aliud ſit Natura, quàm Perſona, & perſonalis vnio ſaluas relinquat tum Deitati, tum humanitati ſuas eſſentiales proprietates, ſua ſubiecta non egredientes, quanuis in hypoſtaſi vnitas. Alteram au-

tem partem tuæ reſponſionis, quid attinet pluribus refutare? Non enim dicimus fidem efficere, vt res ſignificata ſacramentaliter adſit, quum hoc ab vna Cœnam inſtituentis auctoritate pendeat: vel fidem ſua virtute apprehendere, quòd ipſi ſacramentaliter præbetur, quum fides ea in re ſit potiùs παθητικόντι quàm ἐνεργητικὸν: Chriſto videlicet ſeſe communicante, fide verò, quæ & ipſa donum Dei eſt, eum recipiente. Sed video vos certè libenter ab ipſis Papiſtis arripere tela, quæ in nos torqueatis, quum illos oportuerit potiùs communi conſenſu, vbi quidem nos calumniantur, oppugnari. Obiiciunt igitur illi doceri à nobis, quòd à fide pẽdeat ſacramentorum veritas, quaſi credentibus adſit Chriſtus (ſacramentaliter videlicet) incredulis autem non item, quod falſiſſimè nobis impingitur. Fatemur enim ſacramenta tum dignis, tum indignis integra præberi, ac proinde ſiue dignè, ſiue indignè ad ea accedatur, tam ſignum, quàm res ſignificatas quibuſuis accedentibus offerri. Sed ſicut cæcis Sol etiam lucem prębens tamen non lucet, idque cæcorum vitio, vt

vt rectè dicere liceat Solem solis videntibus lucere, & oculorum aciem efficere, non vt Sol luceat, sed vt intuenti luceat: ita dicimus fidem efficere, siue fide interueniente fieri, vt res symbolis significatæ credentibus adsint, incredulis absint. Aut igitur quid dicamus non intelligis, aut calumniam à Papistis contra nos mutuaris.

Vigesimumquartum Argumentum Bezæ.

AIT Beza non obstare sibi Christi omnipotentiã, quia etsi Deus posset hoc facere, tamen non vult: id quod his articulis fidei probare conatur, Ascendit ad cælos, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Deinde quia Deus non vult contradictoria: nam id esset mentiri. Sed Christum habere verum corpus, & interim esse omnipræsentem &c. implicat contradictionem.

Responsio Pappi.

PRIMVM quis sit sensus horum articulorum fidei, & quòd Christus verè nobis præsens esse velit, sæpe demonstratum est. Deinde hæc non

implicant contradictionem, quia Christus dicitur esse omnipotens secundum humanitatem, non quatenus est humanitas (quo sensu vera esset contradictio) sed quatenus personaliter vnita est Filio Dei.

Apologia Bezæ.

IMò nunquam euinces in his articulis Ascendere & Venire è cælis aliter quàm propriè esse accipienda, ac proinde veram ac physicam mutationẽ loci declarare, quomodo intelligendos esse hos fidei articulos nemo ab ascensione Christi ad hoc vsque seculum dubitauit. Deinde, quæso, quomodo tãdem hoc dictum interpretaberis, Christum esse præsentem secundum humanitatem, non quatenus est humanitas, sed quatenus est vnita Filio Dei? Num enim alia ratione humanitas esse potest humanitas, quàm qua ratione est in sese humanitas suis essentialibus proprietatibus constans, quantuncumque nõ in propria, sed Verbi Deitate subsistat? Sed hominem sanè considerare potes tum in sese (& hac ratione vbique illũ esse dicere nõ minùs Eutychianũ fuerit, quàm

quàm ſi dicas humanitatem vbiq. eſſe, quoniam homo in ſeſe conſideratus nihil aliud eſt quàm humanitas) tum κατ' ἄλλο, id eſt, quatenus Deus eſt, ſiue vnitus Verbo, quo reſpectu qui vbique eſſe negarit, Neſtorianus ſit oportet. Et ita demum vitatur contradictio in concreto, non in abſtracto: quod ſi ſemel expenderitis, ecce pax eſt Eccleſiis reddita, nec vllus, ſiue tranſubſtantiationis, ſiue conſubſtantiationis, ſiue vbiquitatis controuerſiis locus erit relictus.

Vigeſimumquintum Argumentum Bezæ.

AFFERT Beza diſtinctionem ex ſcholaſticis, vt Chriſto ſecundum gratiam vnionis collata ſint omnia dona: ſecundum gratiam verò habitualẽ, quædam tantùm, videlicet quorũ particeps eſſe poſſit creatura: nam tametſi menſura donorum in carne Chriſti ſit ſumma, tamen eſſe menſuratam & per conſequens definitam.

Reſponſio Pappi.

HVIC diſtinctioni apertè refragantur S. literæ, vbi dicitur datam eſſe Chriſto omnem poteſtatem in cæ-

lo & in terra, quod certè de humanitate, non autem diuinitate ipsius intelligi poteſt. Siquidem diuinitati nihil datum eſt, aut dari potuit, vtpote quæ ab æterno omnia habuerit. Item Apoſtolus inquit Col. 2. In Chriſto habitare omnem plenitudinem Deitatis corporaliter. Et alibi dicitur, Datum ei eſſe Spiritum non ad menſuram.

Apologia Bezæ.

NVM igitur, quæſo, exiſtimas cauſam ab effectis in ſacris literis non diſtingui, aut idem eſſe, *Homo eſt Deus vnita in vnam perſonam humanitate* atque, *Deus aſſumptam naturam ornauit ſuis ſiue finitis ſiue infinitis donis?* Dicere certè non potes humanitatem eſſe ſubiectum, cui inhæreat Deitas. Et tamẽ neceſſe eſt te fateri humanitatẽ eſſe ſubiectũ, cui inhærẽat omnia dona, quæ à Verbo cum ea vnito, ſunt & in animã, & in corpus Chriſti effuſa. Quî fit igitur, vt gratiam vnionis qua Homo euaſit Deus non in ſeſe, ſed κατ᾽ ἄλλο (nempe in aſſumente Deitate) à gratia habituali, qua homo iſte Spiritus dona ſine menſura accepit, diſtingui nolis? Quid? an nõ tu ipſe hac diſtinctione vteris imprudens

prudens, quanuis concretum cum abſtracto, id eſt, perſonam, vt modò dixi, cum natura confundas, humanitatem negans vbique eſſe, quatenus eſt humanitas, ſed quatenus vnita eſt Deitati? Sed, inquis, datus non eſt ei Spiritus ad menſuram. Verùm quid hoc te iuuat, ſi verum eſt, quod tu ais, nempe hanc immenſitatem in ipſa humanitate non ineſſe, ſed in Verbo cui vnita eſt? Agitur enim hîc de donis ipſi humanitati, vt ſubiecto inhærentibus. Scito igitur hîc dici datum eſſe Spiritum Chriſto ſecũdum humanitatem, id eſt, dona Spiritus ſancti in ipſius humanitatem fuiſſe effuſa ſine menſura, id eſt, non aliqua ſed omnia, nō aliquatenus ſed ſumma. Verùm quorſum hæc ad eſſentiales illas, & gratia quidem habituali incommunicabiles Deitatis proprietates? Sed (inquis) data eſt eius humanitati omnis poteſtas in cælo & in terra. Eſto. Quis enim hoc negat? ius videlicet omniũ creatarum rerum adminiſtrandarum, vt ei flectatur omne genu. Num verò propterea eſſentialiter vbique eſſe eius humanitatẽ rectiùs concluſeris, quàm ſi dicam Solem, quoniam ius habet to-

tius hemiſpherij illuſtrandi, totum hemiſpherium ſuo corpore implere, aut totum eſſe in ſingulis illius partibus? vel Hiſpaniarum regem, quoniam poteſtas illi eſt attributa in maximam orbis terrarum partem ab Occidentali India in Oriẽtalem, idcirco iiſdem illis regionibus corporaliter adeſſe? Ais denique ex Apoſtolo omnem Deitatis plenitudinem in Chriſto habitare Corporaliter. Sanè ita eſt, ideóque intolerabilis eſt eorũ error, qui plenitudinem Deitatis interpretantes pleniſſimam donorum in Chriſti carnem effuſionem, proprietates eſſentiales naturarum cum Eutychete permiſcent: &, quum diſertis verbis dicant Deitatem ſubſiſtentialiter omnibus rebus adeſſe, & omnibus ſanctis perſonaliter vnitam, σωματικὴν vnionem in ἐνεργητικὴν, & hominem Deum in hominem diuiniſſimum transformantes, perſonam cum Neſtorio diuidunt: vtroque inde promanante errore, quòd gratiam vnionis quo Chriſtus eſt Deus homo, à gratia habituali, ſiue ab illius vnionis intra Chriſti carnem effectis non diſtingunt.

Vige-

Vigeſimumſextum Argumentum Bezæ, de manducatione Impiorum.

IMPIOS non percipere verum corpus & ſanguinem Chriſti, ſed nuda ſigna inde vult probare Beza, quia Chriſti corpus non ſit ſeparatum à ſuo Spiritu, qui vbicunque eſt, viuificat: impios autem idcirco eſſe reos corporis Chriſti, non quòd reuera ſumant corpus Chriſti & verum ſanguinem, ſed quia id aſpernantur, ſiue non diſcernant, vt Paulus ait.

Reſponſio Pappi.

PRIMVM impios etiam ſumere verum corpus Chriſti & verum ſanguinem inde conſtat, quia fides noſtra non eſt cauſa præſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti in Cœna, ſed ipſa Chriſti ſaluatoris verba, quibus nobis id pollicitus eſt: alioquin fidem noſtrã facimus potentiorem ipſo Chriſto, vt ſuprà diximus. Deinde quòd impij nõ inde viuificantur, ſed id percipiunt ad iudicium, id fit propter illorum incredulitatem. Incredulitas autem homi-

num, Dei fidem non exinanibit. Rom. 3. Nec Christus ideo mendax est, quia ipsi nō credūt. Et notandū est hoc loco Christum non tantùm esse saluatorē fidelium, sed etiam iustum iudicem impiorum. Sicut aliâs quoque prædicatio verbi Dei piis & fidelibus est odor vitæ ad vitam: impiis verò & infidelibus odor mortis ad mortem.

Apologia Bezæ.

PRIMVM omnium illud miror, cur quū antea toties realis præsētię corporis Christi in reb. omnib. causam esse dixeris personalem vnionem, nunc id ipsum institutionis Cœnæ verbis tribuas, quæ tamen, si verum illud est, nō præsentiæ corporis in Cœna, neque in pane, sed sacramentalis tantùm præbitionis & receptionis causa fuerit. Sed, age, hoc omisso ad rem ipsam veniamus. Ais fidem nostram non esse causam præsentiæ corporis Christi in Cœna, sed ipsius Christi verba, ac proinde tam dignos quàm indignos corp⁹ Christi sumere. Concedo antecedens, neque quisquam vnquam nostrûm dixit Sacramentorum veritatem à fide accedentium pendere: imò tum signum tum

res ſignificatas ſacramentaliter Chriſti ipſius voluntate & inſtituto ſemper coniungi, & accedentibus quibuſuis præberi faſſi ſumus, vbi ritè Cœna Domini adminiſtratur, ſiue digni ſiue indigni accedant. Sed conſequens negamus, quoniam tam abſurdum eſſe arbitramur contendere à quibuſuis ſumi ſignũ & rẽ ſignificatã, quoniã quibuſuis præbeatur, quàm ſi concludatur Solem omnibus lucere, quoniam omnibus lucem ſuam præbeat. Ratio iſtius abſurditatis hæc eſt, quoniam res quidem terrena, id eſt, panis & vinum corpori, res autem ſpiritualis, id eſt, corpus Chriſti ſpiritualiter & in ſpiritualem vſum præſens, intellectui ac fidei præbetur: ex quo conſequitur, quum quiuis os corporis adferat, quoſuis itidem ſigna ſumere: & quum ſoli credentes fidem afferant (vnicum rebus ſignificatis ſumendis aptum inſtrumẽtum) à ſolis credentibus res ſignificatas ſumi. Quòd ſi excipias, quum res ſignificatæ ſoli fidei præbeantur, hinc conſequi non præberi iis qui fide ſunt deſtituti, perinde ſanè fuerit ac ſi dicas ſolem cæcis aut exoculatis lumen ſuum

non offerre, quoniam à solis oculatis lux Solis percipiatur. Quòd si meo responso contradicis, ad ipsum Brentiũ nondum vbiquitarium prouoco, id est, ad ea quæ in Iohan. 6. disertissimis verbis iam olim scripsit.

Venio ad alterum argumentum, quo contendimus separari Christi corpus à sua virtute spirituali nõ posse, ac proinde indignè accedentes ipsum non participare. Ad hoc tu respondes, quòd isti ex Christo vitam non hauriant, euenire ipsorum incredulitate, quæ non possit Dei fidem exinanire. Concedimus vtrunque, sed negamus quicquam hoc ad rem propositã facere. Nec enim, cuius culpa id eueniat, quæritur, sed an corpus Christi sumpsisse credendi sint, qui in morte manẽt, atque adeò iram Dei magis ac magis in sese cumulant, nedum vt ex Christo alimoniam vitæ, necessario vinculo ipsi inhærentẽ percipiant. Neque nos verò, vt modò declarauimus, fidem Dei exinaniri indignorum incredulitate dicimus, etiam si signum tantùm sumant, nisi fortasse putas adimi soli lucem ab iis qui contendant ipsum cæcis non lucêre. Re-

spondes

ſpődes poſtea Chriſtum proponi tũ in verbo tum in ſacramentis, non tantùm vt ſeruatorem, ſed etiam vt iudicem. Sed ne id quidem, etſi veriſſimè, tamen appoſitè dicitur. Nam ſeruator quidem eſt eorum, qui ipſum oblatum apprehendunt (id eſt, credentium, quoniam non niſi fide apprehenditur): Iudex autem eorum eſt, qui oblatum ſua incredulitate reſpuunt. At tu vis illum & à credentibus & ab incredulis recipi, ab illis videlicet ad vitam, ab iſtis verò ad mortem: quod mihi quidem non minùs abſurdum videtur, quàm ſi dixeris lucem Solis, ſicut quibuſuis offertur, ita etiam à quibuſuis recipi, ſed bonis quidem oculis præditos ipſius luce illuſtrari, oculis autem priuatos excæcari. Id autem eo etiam ipſo confirmatur, quod tu ſubiicis, quòd videlicet Euangelij prædicatio ſit piis & impiis multis communis, ſed piis quidem odor vitæ ad vitam, impiis autem odor mortis ad mortem. Nam vt in ſacramentis, ita quoque in ſimplici verbo diuino prędicato tũ ſigna tum res ſignificatas ſemper neceſſariò coniunctas agnoſcimus, ſiue illi credatur ſiue minùs, vt ſcitè ad-

modum ſacramenta Auguſtinus viſibilia verba nuncuparit. Signa ſunt igitur in prædicatione verbi diuini, voces ipſę quibus aures feriuntur, res ſignificatæ ſunt ipſa doctrinæ Chriſtianæ myſteria ad credendum vocibus illis explicata. Quid igitur? nempe voces audiuntur à quibuſuis, quibus prædicatur verbum. Res autem ſignificatas ſoli fideles, intellectas per fidem ad vitam æternam recipiunt: increduli verò partim ne intelligunt quidem, partim vtcunque intellectas, incredulitate tamen ſua reſpuunt. Chriſtus igitur ipſe tum in verbo tum in ſacramentis eos quidem, à quibus ſumitur, id eſt, fideles viuificat: incredulos autem non receptus, ſed repudiatus iudicat.

Appendix Pappi.

NEQVE eſt quod blaſphemi iſti metuant, ne Chriſti corpus, ſi verè cum pane exhibeatur, etiam à canibus voretur, quod horrendum eſt & dictu & auditu. Non enim tam irreuerenter & irreligioſè à nobis hæc myſteria tractantur, vt ea canibus obiiciantur. Præterea Cœna Domini nō propter canes, aut cæteras beſtias, ſed propter homines

nes Christianos tantùm est instituta. Neque sacramentum est vnquam id quod esse dicitur extra vsum, quemadmodum nostri ex verbo Dei contra papisticam corporis Christi inclusionẽ & circungestationem sæpenumero demonstrarunt. Denique ait Beza D. Brentium nunquam viuente D. Philippo Melancthone ausum fuisse mentionem facere vbiquitatis, quam ipsi ita contumeliosè appellant. Id manifestè falsum est, quum etiam in ipsius D. Lutheri felicis memoriæ scriptis hæc ipsa sententia ex verbo Dei diligentissimè contra Zuinglianos asserta & defensa reperiatur, in libro, cui titulus est præfixus, Quòd verba in Cœna, Hoc est corpus meum, adhuc firma sint: & in sua magna confessione.

Apologia Bezæ.

NEMO nos adhuc (Dei beneficio) legitimo iudicio, imò ne coram illis quidem accusatoribus, simul & αὐθαιρέτοις iudicibus citatos, vllius blasphemiæ coarguit. Itaque ab omnibus conseruos suos absente Domino verberantibus ad Dominum, atque adeo ad

legitimum conſeruorum etiam noſtro-rum cognitionem, prouocamus, Deum interea precati, vt hanc quoque nobis abs te immeritiſſimè factam iniuriam tibi condonet. Quod autem huc appoſuiſti, aliunde quàm ex iſtis meis homiliis deſumpſiſti: & ſcholaſticos ipſos ſibi iſtiuſmodi penè infinita obiicere non ignoras, quæ nunquã diſſoluere potuerunt, nec ſanè poterunt, quoniam ex reali præſentia & cõnexione corporis cum ſigno neceſſariò efficiuntur. Quid ſi verò ex hac quoque veſtra doctrina eadem illa colliguntur, quãuis pro trãſſubſtantiatione Conſubſtantiationem initio, ac nunc tandem pro hac & illa Vbiquitatẽ ſtatuatis? Negas igitur vos ita irreuerenter loqui. Atqui non quæritur an ſic loquamini, ſed an ex veſtris poſitis iſta conſequantur, quæ nos quoque ſine horrore ne cogitare quidem poſſumus. Falleris enim vehementer ſi nos iſtas quæſtiones mouere niſi inuitos putas. Ponite igitur nos ex vobis quærere (nec enim ex quoquam verum diſcere nos puduerit) quînam iſta ex iis, quæ tanquam pietatis arcem tutamini, nõ efficiãtur. Hîc ſiue peccamus, an vos potiùs

potiùs, qui percontantibus non ſatisfacitis? Sed ad rem. Non ignoras canes & porcos à Domino vocari eos ipſos, quos tamen contenditis ipſum corpus Domini ſumere, nihilo certè minùs illis impuros, imò etiam ipſis canibus aut porcis immundiores. Quid igitur hîc prætexis? Non ſunt, inquis, ſacramenta extra vſum. Concedimus: ſed quid vſum vocas? Legitimam, opinor, adminiſtrationem. Quid ſi igitur in ipſo vſu, in ipſa, inquam, legitima actione tale quidpiam accidat? Non ſunt, inquis, beſtiis, ſed hominibus inſtituta ſacramenta. Sanè ita eſt. Sed ſi re ipſa abſque vllo tropo in, ſub, & cum pane illo adeſt ipſum corpus Domini vſqueadeo, vt à quibuſuis ſiue indignè ſiue dignè accedentibus, manu & ore corporis ſumatur, quînam iſtud ad ſolos homines reſtrinxeris? Quòd autem refers de incluſione & circungeſtatione nihil profectò ad rhombum.

Supereſt illud in quo tu me mendacij accuſas: quòd videlicet alicubi dixerim Brentium non niſi mortuo magno illo beatæ memoriæ Philippo iſtas de Vbiquitate controuerſias

mouisse. Tu contrà prouocas ad Lutherũ, qui de Vbiquitate antea scripserit. At ego non de Luthero, sed de Brẽtio istud scripsi, quem negare non potes arcanum istud omnimaiestatis ad obitum vsque D. Philippi mussitasse quidem nonnunquam, at nunquam nisi illo extincto apertè effatum, cuius rei testes tibi omnes eius libros ante illud tẽpus scriptos fero. Scripsit quoque nonnihil tunc de Cœna Iacobus Andreas, quo videbatur viam quandam ad concordiam aperire, quum Westphalus & Heshusius, nusquam tamen adhuc Vbiquitate, quasi monstro quodã Gorgonis, apparẽte, nos grauiter oppugnarẽt. Tum, inquam, nullum de hac re verbũ, sed περὶ τοῦ ῥητοῦ καὶ διανοίας disceptabatur. Quamuis enim Illyricus & eius factio Philippi auctoritatem apud ingratos discipulos imminuerent, zelo tamẽ bonorum istorum virorum præponderabat hominis auctoritas, necdum satis ad hæc instillanda Principum aures patebant. Sed in primis eos cohibebat ipsius Lutheri, à quo toti pendere velle videbantur, admonitio grauissima, qui etsi (quod omnibus non contentiosis

plus

plus ſatis conſtat) tum calore diſputandi vltra metã prouectus, tum peccatis noſtris ſic merentibus iſtius Vbiquitatis fundamenta poſtea iecerit, tamen id feciſſe tanquam ex abundanti videri voluit. Quod ne quis à me confictum dicat, & vt omnes intelligant quibus gradibus & quo ſpiritu ad iſtam concertationem ſit peruentum, ecce tibi, Lutheri verba, quæ primus ego non cito, ex tomo Ienenſi, 8. fol. 375. *Quæritur quomodo Christus poßit eſſe corporaliter in ſacramento, quum tamen vnum corpus non poßit ſimul & ſemel eſſe in pluribus locis. Ad hæc ego reſpondeo. Chriſtus dixit quòd ibi adeſſe velit, ideo verè est in ſacramento & quidem corporaliter & ideo veraciter est ibi:* NEQVE DEBET *alia cauſa istius corporalis præſentiæ quæri, quàm hæc tantùm. Verba enim iſta ſic ſonant, idcirco neceſſe est ista fieri vt ſonãt. Quod autem ad ipſum corpus attinet, poteſt Christus quando vult, vbique & in omnibus locis eſſe, ac ideo alia est ratio ipſius quàm noſtri corporis. De Vbiquitate vel in omnibus locis præſentia, non debet diſputari. Longè enim alia res est in hac cauſa.* Audis, Pappe, Lutherum aſſerere qui-

dem corporis Christi Vbiquitatem vbicunque vult Christus, sed (vt Papistæ quoque docent) quæ ab ipsius absoluta voluntate ac potentia pendeat, nulla personalis ac vnionis mentione facta? Audis illum velle præsentiam corporis in pane ab vnis institutionis Cœnæ verbis pendere? Audis illum nolle prorsus, vt quæstio de vbiquitate in hac controuersia audiatur? Sed in aliis postea scriptis, inquies, personali vnioni diserte vbiquitatem adscribit. Concedo: sed num audiendus in foro testis, qui sibiipsi contradicat? Iam autem audias etiam quid olim ij ipsi, qui nunc istud dogma quàm acerrimè tutantur, de illo senserint, nisi fortè contra conscientiam tunc ista scripserũt, quod sanè non puto. Sic igitur Scribit Kemnitius contra cõcilij Tridentini decreta, *Fundamentũ præsẽtiæ Christi in Cœna D. Luther monuit nõ esse collocandũ in disputatione de vbiquitate, sed in veritate verborum institutionis.* Sic quoque Selneccerus primo de Cœna Domini libro, *Nemo hîc docet aut contendit de vbiquitate, hoc est, quòd corpus Domini sit vbique.* Item, *Non est necesse quenquam de vbi-*

quitate

quitate solicitum esse, aut disputare quomodo Christi corpus sit vbique, sed tantùm hoc loco quæritur de institutione & veritate Christi, omnipotẽtis Dei. Ac multò etiã acriùs Heshusius & quidẽ rectissimè in libro de Cœna, *Extra oleas*, inquit, *vagãtur qui rixas de vbiquitate immiscẽt. Quũ enim in Christo naturæ maneant distinctæ, non dicimus humanam carnem Christi esse vbique, non dicimus Christi corpus esse in ligno, in lapide, in frugibus.* Item, *vt euidẽs illud discrimen humanæ & diuinæ naturæ maneat in Christo, non dicimus vbique esse corpus Christi, sed recipimus modũ loquendi patribus traditum, Christus est vbique, scilicet communicatione idiomatum, id est, diuinitas eius est vbiq́, & propter vnionẽ duarũ naturarũ hypostaticã, alterius naturæ proprietas toti personæ in concreto tribuitur.* Hæc illi, nec aliter viuente adhuc Philippo & aliquot post annis scripserunt plęrique licet præsentiæ realis in sacramento propugnatores, donec Brentius classicum canens ἔειδος μῆλον iaceret, apertè Lutheri admonitioni verbis istis contradicens in tractatione verborum Christi, In domo patris mei, *Qui concedere & fateri non vult corpus*

Christi esse vbique, manifestè per hoc declarat, etsi multa verba iactet de vera præsẽtia Christi Cœnæ Dominicæ, donis item & beneficijs quæ nobis in ea offeruntur, quòd tamẽ in intimo corde sit Zuinglianus. Item in Recognitione, *Qui non crediderint Christum vnà cum corpore & sanguine suo verè in Cœna præsentem esse priùs quàm verba Cœnæ recitauerint, non video quomodo effugere poßint magicam Papistarum consecrationem.* Item, *Credendum est corpus & sanguinem Christi iam antea præsentia esse per eius Maiestatẽ, & talis præsentia verbis institutionis annũciatur tantùm & distribuitur.* Quid autem Iacobus Andreas De colloquio Malbrunensi? *Quicunque dicunt,* inquit, *se credere veram corporis & sanguinis præsentiam in Cœna: & tamen Vbiquitatem, sicuti ea à nobis de Maiestate hominis Christi docetur, negãt, hos certè oportet aut Magicos Papistas esse, aut in intimo corde cum Zuinglianis sentire.* Item, contra Theologos Heydelbergenses. *Quicunque hanc Maiestatẽ Vbiquitatis nobiscum fateri nolunt, verũ fundamentũ præsentiæ corporis Christi in Cœna negãt.* Quid Lucas Osiander in illis suis verè tribunitiis concionibus? *Intelligũt,* inquit,

inquit, *Zuingliani si fundamentum Vbiquitatis euertere possent, quòd ex reliquis argumẽtis nihil posset contra ipsos obtineri.* Hæc igitur post Philippi demum mortem dissidia inter vos apertè primùm eruperunt, quæ vtinam, vincente veritate, feliciter componere mallent nonnulli, quàm tot Ecclesiarũ excidio cõmunes aduersarios exhilarare, & Bestiæ plagam sanare. Nos quidem nullam legitimã cognitionẽ aut priuatã etiam *συζήτησιν* refugimus, cuius loco si vi res geratur (vti cœptum est) & pseudanathemata obtineant, videat, audiat, requirat Dominus.

D. Amb.

Praesentior est, qui se animis inserit, quam qui oculis praesentatur. Plus e. n. mente connecti, quam corpore copulari.

D. August.

Christus absens, etiam praesens e. Nisi n. praesens est, a nobis ipsis teneri non posset. Sed quoniam verum e, quod ait, Ecce Ego sum vobiscum, usque ad consummationem seculi. Et abijt et hic est, et redijt, et nos non deseruit. Corpus e. suum intulit Caelo, Majestatem non abstulit Mundo.

Nazianz.

Non in sono consistit veritas: sed multo magis in sententia.

Victor. Strigel.

Multum inter differunt, Simplicitas Christiana, et stoliditas asinina.

Idem.

Nullae sunt occultiores insidiae, quam hae, quae latent in simplicitatis ~~[illegible]~~ nomine.

Idem.

Dn. Jesus, non minus verax est in sermone figurato, quam in proprio.

Tertull. lib. 4.

Si panis est ipsum Corpus Christi, panis est ~~[illegible]~~ nobis crucifixus et traditus.

D. August.

Solet res, quod significat, eius rei nomine, quam significat, nuncupari. Sicut scriptum est, Septem spicae, septem anni sunt. Non enim dixit, septem annos significant. Hinc est, quod dictum est, Petra erat Christus. 1. Corinth. 10. Non enim dixit, Petra significat Christum, sed tanquam hoc esset, quod utique per substantiam non erat, sed per significationem: sic et sanguis qui animam significat, in sacramentis anima dictus est.

D. Strigel.

Τὸ ῥητὸν, non est urgendum, contra analogiam fidei.

D. August.

Sacramenta omnia, et vetera et nostra, ad unam fidem recurrunt.

